

รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐ
เพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

โดย

นายสรารัฐ	โกมลภิส
นางสาวอรพิน	ทองมาก
นายเมธวิน	ข้าหาญ
สืบทำรวจโทมนตรี	แดงศรี
นางสาวกนกวรรณ	ศรีเกิน
นางภคนันท์	ภูคกงน้ำ
นายพนิต	บุญชะม้อย
นางสาวศุจิตา	อัจนาภิตติ

รายงานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม
สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ร่วมกับ
ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาแห่งคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2561

บทคัดย่อ

แม้ว่าพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถูกตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดอาญาของบุคคลอื่นให้ได้รับการเยียวยาค่าชดเชยจากรัฐ โดยแม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมล่าสุดโดยพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 แต่ปรากฏว่าในการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวยังคงปรากฏปัญหาที่ผู้เสียหายหรือจำเลยที่ไม่อาจเข้าถึงสิทธิดังกล่าวอีกเป็นจำนวนมาก การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา” จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐและระยะเวลาที่จะได้รับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาให้เกิดความรวดเร็ว เป็นธรรม เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศไทยยิ่งขึ้น

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งดำเนินการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) เกี่ยวกับกระบวนการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกระบวนการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาทั้งในระดับผู้บริหาร ผู้บังคับบัญชา และระดับผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเชิงเปรียบเทียบกับกระบวนการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของราชอาณาจักรสวีเดน ซึ่งเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในต้นแบบที่ดีของระบบรัฐสวัสดิการ ซึ่งหมายรวมถึงมาตรการของรัฐในการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาด้วย

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันกระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทยยังมีเงื่อนไขบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในการเข้าถึงสิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยจากรัฐอย่างสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม โดยเป็นปัญหาที่พบทั้งในขั้นตอนการยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ จนกระทั่งการเบิกจ่ายเงินภายหลังได้รับอนุมัติค่าชดเชย ได้แก่ ปัญหาด้านการประมวลผลข้อมูลสำหรับกระบวนการส่งต่อและติดตามผลการพิจารณา ปัญหาขาดแคลนบุคลากรในการปฏิบัติงาน ปัญหาด้านการเยียวยาในรูปแบบอื่นที่มีใช้ตัวเงิน ปัญหาด้านกระบวนการแสดงตนเพื่อขอรับเงิน และปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ซึ่งจากการประมวลผลการศึกษาแง่มุมที่เป็นประโยชน์ของกฎหมายต่างประเทศมาพิจารณาเปรียบเทียบ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกระจายอำนาจการพิจารณาอนุมัติค่าชดเชย การพัฒนาแนวทางพิจารณาค่าชดเชย

สำหรับความเสียหายทางจิตใจให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น การบูรณาการการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในรูปแบบอื่นที่มีใช้ตัวเงิน และการผลักดันระบบกองทุนเพื่อพัฒนาระบบการบริหารงบประมาณ นอกจากนี้ สำหรับข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยการพัฒนาระบบการยื่นคำขออิเล็กทรอนิกส์ การเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องอย่างครบวงจร และการลดขั้นตอนในการแสดงตนเพื่อขอเบิกจ่ายเงิน ทั้งนี้ โดยจะต้องมีการทบทวนผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ตลอดจนถึงกฎหมายลำดับรองและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อเสนอแนะข้างต้นบรรลุผลสำเร็จเป็นรูปธรรมได้ต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก-ข
สารบัญ	ค-ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.2 ขอบเขตการวิจัย	3
1.3 คำถามวิจัย	4
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา	5
1.6 นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงาน	9
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเยียวยาชดเชยให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา	11
2.4 กฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายโดยรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา	22
2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
บทที่ 3 วิธีวิจัย	42
3.1 การเก็บข้อมูล	42
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	42
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	43
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	45
3.5 กรอบแนวทางการดำเนินงานวิจัย	45
บทที่ 4 ผลการศึกษา และอภิปรายผล	47
4.1 ผลการศึกษา	47
4.2 อภิปรายผล	61

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุป และเสนอแนะ	68
5.1 บทสรุป	68
5.2 ข้อเสนอแนะ	71
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป	75
บรรณานุกรม	77
ภาคผนวก	
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่	
ตารางที่ 1 อัตราการจ่ายค่าชดเชยตามกฎหมายให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา	28
ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	43

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ภาพที่ 2 กราฟแสดงการจัดเก็บภาษีของราชอาณาจักรสวีเดนเปรียบเทียบกับประเทศอื่น	23
ภาพที่ 3 พื้นที่รับผิดชอบของคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา	32
ภาพที่ 4 มาตรฐานกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานและระยะเวลาการให้บริการ เรื่อง การยื่น คำขอรับคำตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา	34
ภาพที่ 5 มาตรฐานกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานและระยะเวลาการให้บริการ เรื่อง การยื่น คำขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา	34
ภาพที่ 6 มาตรฐานกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานและระยะเวลาการให้บริการ เรื่อง การขอ รับเงินหลังคำวินิจฉัยเพื่อขอรับคำตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ จำเลยในคดีอาญา	35
ภาพที่ 7 สรุปการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา	36
ภาพที่ 8 กรอบแนวทางการดำเนินงานวิจัย	46

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

แม้ว่ากระบวนการยุติธรรมของไทยจะผ่านการปฏิรูปด้านโครงสร้าง กระบวนการทำงาน และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมาเป็นระยะ แต่ยังคงปรากฏปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานในทางปฏิบัติอยู่เสมอ ทั้งในแง่ของความล่าช้าในการดำเนินงาน ความถูกต้องของการดำเนินงาน ความเหลื่อมล้ำในการใช้บังคับกฎหมายของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนข้อจำกัดในการใช้สิทธิต่างๆ ของประชาชน ด้วยเหตุดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 จึงกำหนดให้การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ เนื่องจากการที่ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่ดีได้อย่างรวดเร็วและเสมอภาคย่อมสะท้อนถึงรากฐานที่แข็งแกร่งของระบบการเมือง สังคม และเศรษฐกิจของประเทศ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ก็ได้มีบทบัญญัติรับรองการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ หากกล่าวเฉพาะในส่วนของการคุ้มครองสิทธิในการได้รับการเยียวยาจากรัฐของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา แผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564) ซึ่งออกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับดังกล่าว ก็ได้กำหนดให้ “การพัฒนากลไกช่วยเหลือและเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม” เป็นหนึ่งในประเด็นปฏิรูปที่สำคัญ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เสียหายและจำเลยมีหลักประกันการคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดหลักการให้มีแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาสะดวกและง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice System) สมัยใหม่ที่นอกจากจะมุ่งเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษแล้วยังได้ให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันแก่สิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วย

สำหรับแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิแก่ประชาชนในการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐหากได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นในประเทศไทยนั้น ปรากฏขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245 และต่อมาจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อกำหนดกลไกและกระบวนการในการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาหรือจำเลยที่มีผู้กระทำความผิด ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จะได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาจากรัฐของผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาก็ยังคงได้รับการคุ้มครอง

และรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญตลอดมา โดยปัจจุบัน มาตรา 25 วรรคสี่ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บัญญัติให้บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในเรื่องดังกล่าว แต่ยังคงปรากฏผู้เสียหายหรือจำเลยที่ไม่อาจเข้าถึงสิทธิในการได้รับค่าตอบแทนหรือค่าทดแทนจากรัฐเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น จากข้อมูลของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พบว่า สถิติการรับคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา เมื่อเปรียบเทียบกับสถิติการรับแจ้งความร้องทุกข์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ ในปี 2556 คิดเป็นร้อยละ 38.62, ในปี 2557 คิดเป็นร้อยละ 65.53, ในปี 2558 คิดเป็นร้อยละ 74.51 และในปี 2559 คิดเป็นร้อยละ 70.46¹ ตามลำดับ แต่จากแนวคิดที่ว่ารัฐมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ปกป้อง และให้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตัวเลขดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่าน่าจะมีข้อพิจารณาใดที่รัฐยังไม่สามารถให้ความช่วยเหลือประชาชนหรือผู้เสียหายที่เป็นเหยื่อของการกระทำความผิดทางอาญาหรือผู้ได้รับความเสียหายหรือผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในการศึกษาจากงานวิจัยและกรณีศึกษาต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง พบว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวมุ่งไปที่การชดเชยหรือเยียวยาผู้เสียหายที่เกิดจากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดของรัฐ เช่น กรณีในคดีของนางสาวเชอร์รี่แอน ที่มีการดำเนินคดีกับผู้บริสุทธิ์ทำให้ผู้บริสุทธิ์และครอบครัวต้องได้รับความเสียหายจากการดำเนินคดีที่ผิดพลาดดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เมื่อพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมไปถึงผู้เสียหาย ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นจำเลยโดยความผิดพลาดหรือบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่านั้น ดังนั้น ในการพิจารณาชดเชยความเสียหายจึงมีได้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาในศาล แต่เป็นการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคลอื่นด้วย ซึ่งการเข้าถึงสิทธิในการได้รับการชดเชยดังกล่าวจากรัฐควรจะต้องเป็นไปโดยความรวดเร็ว เป็นธรรม และสอดคล้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะการเยียวยาหรือชดเชยที่รวดเร็วย่อมแสดงให้เห็นถึงกระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม ตามคำกล่าวที่ว่า “ความล่าช้าคือความไม่ยุติธรรม” (Justice delayed, justice denied)

โดยหลักการแล้วกฎหมายนั้นมิใช่ความยุติธรรม พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ก็เช่นกัน การมี

¹ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_5/2561/CHART_2Police-Ocipa_Overview/61.05-Feb.61Police-Ocipa_Overview.pdf, ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561

กฎหมายดังกล่าวนี้ขึ้นมาก็เพียงเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การช่วยเหลือเยียวยาประชาชนผู้บริสุทธิ์ อันเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม เมื่อกฎหมายได้ถูกนำมาใช้และมีการออกประกาศต่างๆ มาเพื่อรองรับการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน แต่ด้วยปัจจุบันสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีความผันผวนเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมอาจนำมาซึ่งผลกระทบต่อกระบวนการณ์การช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา จากการศึกษาถึงข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่ายังมีข้อพิจารณาที่จะต้องนำมาแก้ไขปรับปรุงแนวทางหรือวิธีการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของการขอรับสิทธิในการเยียวยา หรือการได้รับการชดเชยและระยะเวลาที่จะได้รับเงินหรือการเยียวยาช่วยเหลือจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาวิจัยถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของประเทศไทยโดยหยิบยกกฎหมายของต่างประเทศมาพิจารณาเปรียบเทียบเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติที่รวดเร็วเป็นธรรม เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของประเทศไทย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐและระยะเวลาที่จะได้รับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐและระยะเวลาที่จะได้รับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา
3. เพื่อกำหนดแนวทางในการรับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาที่รวดเร็วเป็นธรรม เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศไทย

1.2 ขอบเขตการวิจัย

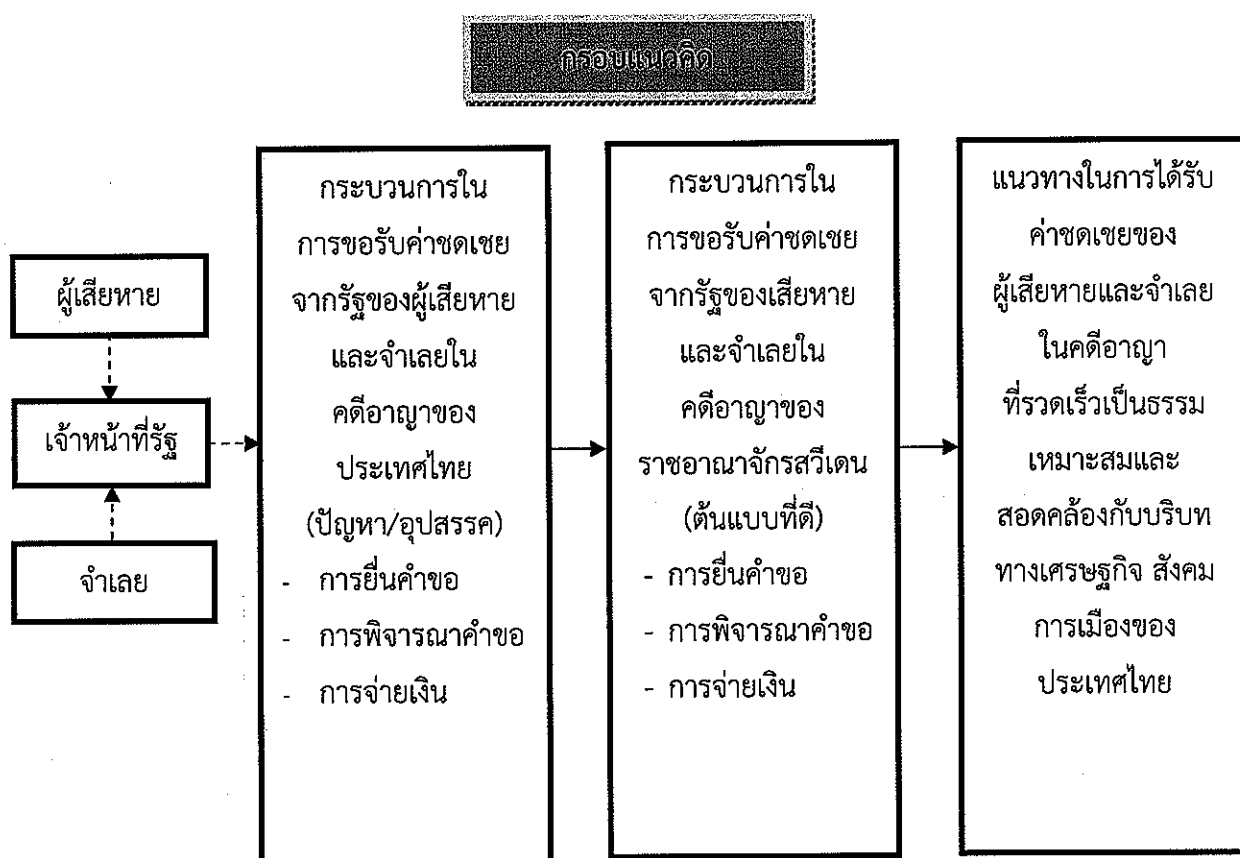
ศึกษาเปรียบเทียบการขอรับสิทธิในการเยียวยาหรือการได้รับการชดเชย และระยะเวลาที่จะได้รับเงินหรือการเยียวยาช่วยเหลือของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทยและราชอาณาจักรสวีเดน ซึ่งเป็นประเทศที่มีระบอบการปกครอง พื้นที่ และจำนวนประชากรใกล้เคียงกับประเทศไทย แต่มีการวางระบบการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายและจำเลยบนพื้นฐานของรัฐสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพโดยได้รับการยอมรับว่าเป็นต้นแบบที่ดีในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ หรืองานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ข้าราชการผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบทั้งในดำนนโยบายและปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาและจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายของจำเลยในคดีอาญาของกรม

คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ กระบวนการยุติธรรม และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการดำเนินการ เช่น พนักงานสอบสวนในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น

1.3 คำถามวิจัย

แนวทางในการดำเนินการเพื่อให้ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ได้รับค่าชดเชยที่รวดเร็ว เป็นธรรม เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศไทย ควรดำเนินการอย่างไร

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบและเข้าใจกระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทยและราชอาณาจักรสวีเดน
2. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทยและราชอาณาจักรสวีเดน
3. ทำให้ได้แนวทางพัฒนากระบวนการให้ผู้เสียหายหรือจำเลยได้รับค่าชดเชยที่รวดเร็วเป็นธรรม เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศไทย

1.6 นิยามศัพท์

ในงานวิจัยชิ้นนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะดังต่อไปนี้

1. การชดเชย หมายความว่า การให้ค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายและการให้ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา
2. ค่าชดเชย หมายความว่า ค่าตอบแทนที่ได้รับจากรัฐในกรณีตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาหรือค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่ได้รับจากรัฐในกรณีตกเป็นจำเลยในคดีอาญา แล้วแต่กรณี
3. ผู้เสียหาย หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น
4. จำเลย หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา แต่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีได้กระทำความผิดหรือการกระทำนั้นไม่เป็นความผิด
5. ค่าตอบแทน หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น
6. ค่าทดแทน หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเนื่องจากการตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี และปรากฏว่าคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการได้รับค่าตอบแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายของจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทยและราชอาณาจักรสวีเดน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดแนวทางในการรับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาที่รวดเร็ว เป็นธรรม เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศไทย

ดังนั้น จึงได้มีการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารวิชาการ บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงาน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการเยียวยาชดเชยให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา
4. กฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายโดยรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

“...กฎหมายทั้งปวงนั้น เราบัญญัติขึ้นเพื่อใช้เป็นปัจจัยสำหรับรักษาความยุติธรรม กล่าวโดยสรุปคือ ใช้เป็นแบบแผนแห่งความประพฤติปฏิบัติของมหาชนสถานหนึ่งกับใช้เป็นแม่บทในการพิจารณาตัดสินความประพฤติปฏิบัตินั้น ๆ ให้เป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงตรงอีกสถานหนึ่ง โดยที่กฎหมายเป็นแค่เครื่องมือในการรักษาความยุติธรรมดังกล่าว จึงไม่ควรที่จะถือว่ามีความสำคัญยิ่งไปกว่าความยุติธรรม หากควรจะต้องถือว่าความยุติธรรมมาก่อนกฎหมายและอยู่เหนือกฎหมาย การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีใดๆ โดยคำนึงถึงแต่ความถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น ดูจะไม่เป็นการเพียงพอ จำต้องนึกถึงความยุติธรรม ซึ่งเป็นจุดประสงค์ด้วยเสมอ...” (พระบรมราชาบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษาเนติบัณฑิต เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2515)

ในอดีตเราไม่อาจแยกแยะกระบวนการยุติธรรมทางอาญาออกจากระบบวิธีพิจารณาความอาญาได้เพราะการดำเนินคดีในอดีตมุ่งเน้นที่การนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษเป็นหลัก แต่ปัจจุบันนี้ระบบวิธีพิจารณาความอาญาได้รับอิทธิพลที่หลากหลายทั้งจากแนวคิดในเชิงทฤษฎีอาชญาวิทยา

และทัศนวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อิทธิพลและความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นที่ยอมรับกันเป็นสากลและในทางกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐจึงจำเป็นต้องปรับระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้เป็นส่วนหนึ่งของ “ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” ซึ่งมีความหมายกว้างยิ่งกว่าระบบวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีการผสมผสานความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการตั้งแต่เริ่มการดำเนินคดีจนกระทั่งคดีถึงที่สุด ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา จำเลย ตลอดถึงผู้เสียหาย ซึ่งตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิดอาญา

2.1.1 ความหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาถูกให้คำจำกัดความที่หลากหลายมิติ ตัวอย่างเช่น

- กระบวนการยุติธรรมทางอาญา หมายถึง การดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ในการบังคับใช้กฎหมายทางอาญา เช่น หน่วยงานตำรวจ หน่วยงานอัยการ หน่วยงานศาล หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติตามกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการขึ้นสืบสวน สอบสวน พิเคราะห์ พิพากษา หรือบังคับคดี หรือกระบวนการอื่นใดจะยังให้เกิดความยุติธรรมในสังคม²

- กระบวนการยุติธรรมทางอาญา หมายถึง รากฐานประการหนึ่งของสังคมรัฐ เป็นส่วนสำคัญในการรักษาสังคมให้เที่ยงธรรม สงบสุข และปลอดภัย ด้วยการรักษาความปลอดภัยสาธารณะ บังคับใช้กฎหมาย และคุ้มครองสิทธิประชาชน ทั้งนี้ สารสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ประกอบด้วย

1. การป้องกันอาชญากรรม (preventing crime)
2. การคุ้มครองสาธารณะ (protecting the public)
3. การช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม ครอบครัวของเหยื่อ และพยาน (supporting victims of crime, their families and witnesses)
4. การจัดการลงโทษผู้กระทำความผิด (holding people responsible for crimes they have committed)
5. การช่วยเหลือผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สังคม และเป็นสมาชิกของสังคมที่เชื่อฟังกฎหมาย (helping offenders to return to the community and become law abiding members of the community)

² ศูนย์สิทธิมนุษยชน. (ไม่ปรากฏปีพิมพ์). กระบวนการและการบริหารงานยุติธรรมไทย. ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561, จากศูนย์สิทธิมนุษยชน เว็บไซต์ : <http://www.humanrightscenter.go.th/>, น.2.

³ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง. ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561, จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เว็บไซต์ : <http://www.stou.ac.th/law2UploadedFile,n.5>.

แม้ว่าจะมีการให้นิยามของกระบวนการยุติธรรมอาญาไว้ค่อนข้างหลากหลายก็ตาม แต่เป้าหมายสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอยู่ที่การอำนวยความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเท่าเทียมกัน เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นสำคัญ

2.1.2 องค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

องค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญมี 4 ภาคส่วน คือ⁴

1) ผู้กระทำความผิด (Offender) ประกอบด้วยผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ ผู้ที่ยังไม่ได้กระทำความผิด ที่ละเมิดบรรทัดฐานของสังคม และผู้ที่เป็นอาชญากร คือ ผู้ที่ได้กระทำความผิด ที่ละเมิดบรรทัดฐานของสังคม โดยบรรทัดฐานของสังคมในปัจจุบัน คือ กฎหมาย

2) เหยื่ออาชญากรรม (Victim) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับปฐมภูมิ ได้แก่ เหยื่อที่เป็นผู้ถูกกระทำโดยตรง ระดับทุติยภูมิ ได้แก่ เหยื่อที่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดเหยื่อและได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมโดยอ้อม ระดับตติยภูมิ ได้แก่ ประชาชนในชุมชนที่อยู่บริเวณสถานที่ที่เป็นที่เกิดเหตุอาชญากรรมหรือสังคมโดยรวม

3) ระบบงานยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice System) ได้แก่ หน่วยงานตำรวจ หน่วยงานอัยการ หน่วยงานศาล และหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม รวมถึงหน่วยปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในชุมชน (Community-Based Program) โดยใช้แนวทางยุติธรรมชุมชนซึ่งจะเป็นการขัดเกลานิรันดร์ ความประพฤติเพื่อคืนคนดีสู่สังคม (Re-socialization)

4) สังคม (Society) อันประกอบไปด้วยภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่จะเป็นการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรม และมีกระบวนการการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในสังคมด้วยการส่งบุคคลที่พ้นจากกระบวนการยุติธรรมสู่หน่วยงานที่ดูแลต่อในสังคม

ทั้งนี้ แม้ว่าแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีความหลากหลาย แต่มีเป้าหมายใหญ่ร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว คือ การอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน (Complex Goals under Complex Environment) เพื่อให้ประชาชนได้รับ

1) ความยุติธรรม (Justice) ด้วยความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและได้รับความเสมอภาคเป็นธรรม (With Efficiency, Effectiveness, Fairness)

2) การรักษาความปลอดภัยแก่ชุมชน (Secure Communities)

3) การคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรม (Restoring Crime Victims)

4) การบูรณาการงานยุติธรรมหรือการบริหารงานยุติธรรมเชิงบูรณาการ (Integration)

---

⁴ ศูนย์สิทธิมนุษยชน. (ไม่ปรากฏปีพิมพ์). กระบวนการและการบริหารงานยุติธรรมไทย. ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561, จากศูนย์สิทธิมนุษยชน เว็บไซต์ : <http://www.humanrightscenter.go.th/>, น.19-20.

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงาน

“การบริหาร” ตามความหมายทางวิชาการ⁵ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการบริหารและวิธีการปฏิบัติงาน ตลอดจนหมายถึงการทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปโดยอาศัยบุคคลอื่นๆ องค์ประกอบหรือปัจจัยที่จำเป็นต่อการบริหารนั้น ในขั้นแรกมีอยู่ 4 ประการด้วยกัน คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) ที่เรียกว่า 4 M แต่ต่อมาได้มีการเพิ่มองค์ประกอบเข้ามาอีกหลายประการ เช่น อำนาจ หน้าที่ เวลา ความตั้งใจในการทำงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนั้น ในปัจจุบันองค์ประกอบหรือปัจจัยที่จำเป็นต่อการบริหารจึงมีอยู่ 7 ประการด้วยกัน คือ คน เงิน วัสดุสิ่งของ อำนาจหน้าที่ เวลา ความตั้งใจในการทำงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งอาจถือว่าเป็นปัจจัยเหตุหรือสิ่งที่ใช้ไป (Input) ในการบริหารงานแต่ละอย่าง

จากความหมายของดังกล่าว จะเห็นว่าการบริหารมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) การบริหารงานจะต้องมีวัตถุประสงค์ (2) การบริหารงานจะต้องมีองค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นต้น เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน และ (3) การบริหารมีลักษณะเป็น การดำเนินงานที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง

การบริหารมีลักษณะเป็นการดำเนินงานที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวไว้มากมายหลายอย่าง⁶ ซึ่งนำมาสรุปพอเป็นที่เข้าใจว่า การบริหารงานที่ดีควรจะต้องประกอบด้วย กระบวนการที่สำคัญ 9 ประการ คือ นโยบาย (Policy) อำนาจหน้าที่ (Authority) การวางแผน (Planning) การจัดรูปงาน (Organizing) การดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากร (Staffing) การอำนวยความสะดวก (Directing) การประสานงาน (Co-ordination) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) หรือที่รวมเรียกเป็นภาษาอังกฤษได้โดยย่อว่า PAPOSDCORB ซึ่งขออธิบายแต่ละข้อโดยย่อดังนี้

1. นโยบาย (Policy) หมายถึง นโยบายที่จะใช้ในการบริหารงาน ตลอดจนวิธีการกำหนดนโยบายดังกล่าวนี้ด้วย

2. อำนาจหน้าที่ (Authority) หมายถึง อำนาจหน้าที่ของแต่ละระบบงาน ตลอดจนการมอบหมายอำนาจหน้าที่ในระบบงานเหล่านี้ด้วย

⁵ ขุบ กาญจนประกร, หลักรัฐประศาสนศาสตร์, คำบรรยายชั้นปริญญาโท ((กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2506), น.10-12; สมาน รังสิโยภักดิ์ และสุธี สุทธิสมบุญ, หลักการบริหารเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสวัสดิการ ก.พ., 2523), น.1-5.

⁶ John M.Pfiffner and Robert Presthus, Public Administration, 5th ed. (New York: The Ronald Press Company, 1967); ขุบ กาญจนประกร, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 4; สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2514), น.20-25.

3. **การวางแผน (Planning)** หมายถึง การวางแผนที่จะดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นสอดคล้องต้องกับนโยบาย การที่จะได้แผนงานที่ถูกต้อง จำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางวิชาการวางแผนและการคาดหรือทำนายเหตุการณ์ในอนาคตด้วย

4. **การจัดรูปงาน (Organizing)** หมายถึง การจัดรูปงานของระบบงานต่างๆ ในการจัดรูปงานนี้สิ่งที่ควรนำมาพิจารณาประกอบด้วยก็คือ วิธีการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดรูปงานและวิธีการปฏิบัติงานมีความสอดคล้องต้องการ ในการจัดรูปงานดังกล่าวนี้ อาจมีการพิจารณาในด้านการควบคุมการปฏิบัติงานหรือในด้านของการแบ่งงาน เช่น หน่วยงานหลัก (line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานสนับสนุน (Auxiliary)

5. **การดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากร (Staffing)** หมายถึง การจัดหาบุคคลที่มีความรู้และความสามารถมาบรรจุและแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน และอาจครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินการกับบุคลากร เช่น การสรรหาบุคคล การบรรจุและแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การฝึกอบรม การกำหนดค่าตอบแทน การให้พ้นจากงาน หรือการเลิกจ้าง และการให้บำเหน็จบำนาญ

6. **การอำนวยการ (Directing)** หมายถึง การอำนวยการซึ่งรวมถึงการควบคุมงานและการนิเทศงาน ตลอดจนถึงศิลปะในการบริหารงาน เช่น ความเป็นผู้นำ (Leadership) มนุษยสัมพันธ์ และการจูงใจ นอกจากนี้ การอำนวยการยังหมายรวมถึงการวินิจฉัยสั่งการ และการมอบอำนาจหน้าที่ อันเป็นหลักสำคัญยิ่งในการบริหารด้วย

7. **การประสานงาน (Co-ordination)** หมายถึง การประสานงานเพื่อให้งานดำเนินไปโดยสะดวกและเรียบร้อย และเพื่อที่จะให้การประสานงานดีขึ้น ตลอดจนแก้ไขข้อขัดข้องต่าง ๆ นักบริหารจำเป็นต้องศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการประสานงานแบบต่างๆ นอกจากนี้ยังจะต้องจัดให้มีระบบการประสานงานที่ดีในหน่วยงานของตนและกับหน่วยงานอื่นๆ ด้วย สิ่งที่จะช่วยให้การประสานงานดำเนินไปด้วยดีก็คือ การติดต่อสื่อสารที่ดี

8. **การรายงาน (Reporting)** หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนถึงการประชาสัมพันธ์ผลงานด้วย กิจกรรมทั้งหมดนี้มีส่วนสัมพันธ์ต่อเนื่องกับการติดต่อสื่อสารเป็นอันมาก

9. **การงบประมาณ (Budgeting)** หมายถึง การงบประมาณและการจัดงบประมาณ ซึ่งเป็นกระบวนการสุดท้ายของการบริหารงานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง นักบริหารจะต้องมีความรู้และความเข้าใจระบบงบประมาณกระบวนการในการจัดงบประมาณและการเงิน และการใช้วิธีงบประมาณเป็นเครื่องมือในการวางแผนและควบคุมงานด้วย

จะเห็นได้ว่า การบริหารราชการจะต้องอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งน่าจะเรียกว่า ปัจจัยเหตุ (Input) หรือสิ่งที่จะใช้ไปในการบริหารงานและจะต้องมีกระบวนการบริหาร (process) เพื่อใช้ปัจจัยเหตุ และเมื่อกระบวนการต่างๆ ดำเนินการไปแล้ว ก็จะได้ผลผลิตหรือสิ่งที่ได้ออกมา (Output) การบริหารงานยุคธรรมซึ่งเป็นการบริหารงานราชการอย่างหนึ่ง ก็ย่อมจะต้องใช้

องค์ประกอบหรือปัจจัย ตลอดจนกระบวนการในการบริหารดังกล่าวด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลผลิตหรือ สิ่งที่จะได้ออกมาคือ การคุ้มครองป้องกันสังคมด้วยการลดอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม ระบบงาน ยุติธรรมเป็นระบบงานที่ประกอบด้วยระบบงานย่อยหลายระบบ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากระบบงาน อื่น ๆ และแตกต่างกันในหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างระบบงานยุติธรรมย่อย ๆ ด้วยกันด้วย การบริหารงานยุติธรรมจึงมีกระบวนการพิเศษอีกมากมายหลายประการ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเยียวยาชดเชยให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

2.3.1 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

2.3.1.1 เหยื่ออาชญากรรม

คำว่า “เหยื่อ” “ผู้เสียหาย” หรือ “เหยื่ออาชญากรรม” นั้น จากการศึกษาเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีคำนิยาม หรือมีการให้ความหมายไว้แตกต่างกันไป โดยสามารถ อธิบายได้ ดังนี้

เหยื่อวิทยา แปลมาจากคำว่า Victimology ซึ่งเป็นการผสมของ 2 คำ คือ Victim และ logy หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับเหยื่อ แต่เดิมคำว่าเหยื่อรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Victima แปลว่า สัตว์ป่าสำหรับบูชายัญในพิธีกรรมทางศาสนา

Beniamin Mendelsohn ผู้บุกเบิกวิชาเหยื่อวิทยาได้ให้ความหมาย คำว่า Victimology ว่าเป็นการศึกษาทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับเหยื่อทุกประเภท ไม่ใช่เฉพาะเหยื่อ อาชญากรรมเท่านั้น (Elias.1986)

โดย Mendelsohn ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเหยื่อและเสนอแนวคิดที่ว่า เหยื่อเป็น ผลผลิตของโครงสร้างทางสังคม การเมือง เทคโนโลยีสมัยใหม่อุบัติภัยต่างๆ รวมถึงปัญหา อาชญากรรม

Hana Von Hentig ผู้ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของวิชาเหยื่อวิทยา ได้กำหนดขอบเขตของ ความหมายคำว่า เหยื่อวิทยา ให้แคบลงโดยจำกัดความหมายเฉพาะเหยื่ออาชญากรรม (Elias,1986)

Marvin Wolfgang นักอาชญวิทยาชาวอเมริกันได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาเหยื่อ อาชญากรรมควรพิจารณาถึงความรุนแรงของเหยื่อที่ผลักดันให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงยิ่งขึ้น

Wolfgang ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเหยื่ออาชญากรรมในคดีฆาตกรรม ซึ่งปรากฏ ว่าเหยื่อได้มีส่วนช่วยทำให้ตนเองตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม (Wolfgang, 1958 อ้างถึงใน สุดสงวน สุธีสร, 2543)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “เหยื่อ” ว่าหมายถึง อาหารของสัตว์, เครื่องล่อ , ตัวรับเคราะห์ จะเห็นว่าความหมายที่ให้ไว้ใน พจนานุกรมนั้น ให้เพียงในนิยามของเหยื่อธรรมดา มิได้รวมถึงเหยื่อ (Victim) ที่มีความหมายใน

ลักษณะที่เกี่ยวกับอาชญากรรม ไม่ใช่เหยื่อที่เป็นตัวบุคคลที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิด ความเสียหาย ความรุนแรงอันเนื่องมาจากการก่ออาชญากรรม

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ให้คำนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” ไว้ว่า หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ซึ่งบัญญัติในมาตรา 4, 5 และ 6

Black law Dictionary ได้อธิบายความหมายของ “เหยื่อ” (Victim) ว่าหมายถึง ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญา หรือละเมิด (The person who is the object of crime or tort)⁷

Black law Dictionary เรียก “เหยื่อ” หรือ “ผู้เสียหาย” ว่า “เหยื่ออาชญากรรม” และอธิบายว่าหมายถึง ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญา หรือละเมิด

สุดสงวน สุธีสร⁸ ได้ให้ความหมายของ “เหยื่อ” ว่าหมายถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหาย ความสูญเสีย ความลำบากเดือดร้อน จากการกระทำต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเกิดจากคน หรือธรรมชาติก็ได้ เช่น เหยื่อจากอุบัติเหตุ เหยื่อจากภัยพิบัติธรรมชาติ เหยื่อจากโรคภัยไข้เจ็บ เหยื่อจากภัยสงคราม เหยื่อจากการเมืองการปกครอง เป็นต้น

เหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหาย แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ ผู้เสียหายที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากร ผู้เสียหายที่ยั่วยุหรือจูงใจให้อาชญากรกระทำความผิด และผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อของตนเอง

1. ผู้เสียหายที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากร

คือ ประชาทั่วไปในสังคมอาจจะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรเมื่อใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับอาชญากรมาก่อน สถิติอาชญากรรมไม่ว่าเป็นขององค์กรตำรวจหรือองค์กรอื่น ได้แสดงให้เห็นว่าความผิดส่วนมากเกิดจากการตัดสินใจประกอบกิจกรรมของอาชญากรแต่เพียงฝ่ายเดียว ความคิดในการละเมิดกฎหมายของอาชญากรมิได้มีความเกี่ยวข้องกับเหยื่อดังนั้น ความผิดที่เกิดขึ้น จึงต้องเป็นความรับผิดชอบของอาชญากรแต่เพียงฝ่ายเดียว ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจึงมีจำเป็นต้องรับผิดชอบแต่ประการใด

2. ผู้เสียหายที่ยั่วยุหรือจูงใจให้อาชญากรกระทำความผิด

คือ ผู้เสียหายที่ยั่วยุ หรือจูงใจให้อาชญากรกระทำความผิดนั้นมีอยู่มากมาย ถือเป็นอันดับสองรองจากผู้เสียหายที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากร ในปัจจุบันมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้เสียหาย(เหยื่ออาชญากรรม)กันอย่างจริงจังแพร่หลายทั้งต่างประเทศและในประเทศไทยซึ่งจาก

⁷Black law Dictionary. เว็บไซต์ : <https://thelawdictionary.org/victim/>, ค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2561.

⁸สุดสงวน สุธีสร, เหยื่ออาชญากรรม, (กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, 2543), น.1-2.

ผลการศึกษาวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า พฤติกรรมของผู้เสียหายมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้อาชญากรลงมือประกอบอาชญากรรม โดยวิธีการและรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1) ผู้เสียหายมีพฤติกรรมที่มักจะประมาทเลินเล่ออยู่เสมอ เช่น ลืมปิดประตูหน้าต่าง, บ้านเรือน, อาคาร หรือลืมกุญแจรถค้างไว้ในรถ, เดินในที่เปลี่ยว

2) ผู้เสียหายมีพฤติกรรมชอบแต่งตัวไปในทำนองยั่ววาน ไม่ค่อยปกปิด เป็นการไปกระตุ้นอารมณ์ของอาชญากร โดยเฉพาะอาชญากรที่มีความผิดปกติทางเพศอยู่แล้ว ก็เหมือนเอาน้ำมันไปราดไฟ พฤติกรรมดังกล่าวทำให้อาชญากรเหล่านี้นั่งมือกระทำทันทีที่ได้โอกาส

3) ผู้เสียหายบางรายก็มีพฤติกรรมที่ข่มขู่หรือกดดันข่มเหง บีบคั้นต่อผู้กระทำผิดอย่างมาก จนระงับอารมณ์และยับยั้งสติไม่ได้ ต้องลงมือทำร้าย เช่น เกิดความแค้นอย่างมากหรือบันดาลโทสะ

3. ผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อของตนเอง

อาชญากรรมประเภทนี้ ผู้กระทำเป็นทั้งอาชญากรและเหยื่อพร้อมๆ กัน เช่น การติดยาเสพติดให้โทษ, โสเภณี, การเมาในที่สาธารณะ, การพนัน, การทำแท้ง เป็นต้น ซึ่งเมื่อสาเหตุของอาชญากรรมมาจากผู้เสียหาย ดังนั้น ทางแก้ไขจึงต้องแก้ไขที่ผู้เสียหายหรือการป้องกันการกระทำผิดก็ต้องป้องกันที่ผู้เสียหายเช่นเดียวกัน

2.3.1.2 ผู้เสียหายในคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ได้ให้คำนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา 4,5 และ 6 โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาผู้เสียหาย ดังนี้⁹

(1) มีการกระทำผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่ง กล่าวคือ มีการกระทำผิดอาญาโดยกระทำการตกลงใจที่จะกระทำ เตรียมการที่จะกระทำ จนถึงขั้นลงมือกระทำความผิด

(2) ผู้เสียหายจะต้องเป็นบุคคล กล่าวคือ บุคคลที่จะเป็นผู้ได้รับความเสียหายทางอาญานั้น เป็นบุคคลตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล คือถ้าเป็นบุคคลธรรมดาจะต้องมีสภาพบุคคล ส่วนนิติบุคคลอาจเป็นไปตามที่บัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามที่มาตรา 65 บัญญัติไว้ หรือนิติบุคคลตามกฎหมายอื่น

(3) บุคคลนั้นต้องได้รับความเสียหายเนื่องจากความผิดทางอาญา

(4) บุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย

⁹ ธานีศ เกศพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา 2-157) เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2547), น.5-6.

ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลที่เขาถูกล่วงละเมิดโดยตรงจากการกระทำผิดอาญา¹⁰

2.3.1.3 จำเลยในคดีอาญา

จำเลย หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด (มาตรา 2 (3) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) ซึ่งบุคคลผู้อยู่ในฐานะจำเลยตามกฎหมายนั้นได้ผ่านกระบวนการขึ้นจับกุม สอบสวนโดยเจ้าพนักงานตำรวจ และการสั่งคดีของพนักงานอัยการให้สั่งฟ้องแล้ว คดีจึงมาถึงศาลเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ ตามมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้รับรองสิทธิจำเลยไว้ดังนี้¹¹

- 1) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม
- 2) สิทธิในการตั้งทนายความแตกต่างกันชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาในศาลชั้นต้นตลอดจนชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา
- 3) สิทธิที่จะปรึกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
- 4) สิทธิที่จะตรวจดูสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น
- 5) สิทธิที่จะตรวจดูสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอรับสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมนั้น
- 6) สิทธิที่จะตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.3.2.1 แนวคิดการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามมาตรฐานสากล

องค์การสหประชาชาติมีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐานด้านการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยการกำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานให้รัฐทั้งหลายมีมาตรฐานขั้นต่ำในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยปรากฏอยู่ในกฎกติการะหว่างประเทศที่ออกโดยองค์การสหประชาชาติ ดังนี้

¹⁰ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2546), น.122.

¹¹ สิทธิของจำเลยในคดีอาญา. (online) https://wichianlaw.blogspot.com/2014/05/blog-post_6442.html, ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561

▪ **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights, 1948)** ซึ่งแม้จะมีได้มีฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศทางนิตินัย แต่เปรียบเสมือนกฎบัตรหรือรัฐธรรมนูญขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานหรือสิทธิมนุษยชนที่เป็นแนวทางให้กับรัฐภาคีแห่งองค์การสหประชาชาติทั้งหลายในการบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชนภายในรัฐนั้น ๆ ด้วยความเป็นสากล ไม่เลือกปฏิบัติ และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งรวมถึงการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วย โดยข้อ 10 ของปฏิญญาดังกล่าวได้บัญญัติให้ “ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและไม่ลำเอียงในการพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและข้อกล่าวหาอาญา ใดต่อตน”¹² ข้อบัญญัติดังกล่าวได้รับรองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาดีที่เป็นธรรม (Rights to Fair Trial) ซึ่งหลักการดังกล่าวได้รับการยอมรับจากรัฐภาคีทั้งหลาย

▪ **กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966)** เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีเนื้อหาของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540 ทั้งนี้ ข้อ 9 ของกติกาดังกล่าวได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลเพื่อป้องกันการใช้อำนาจของรัฐโดยมิชอบ ดังนี้¹³

1) บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกกลั่นแกล้งหรือทารุณกรรมโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

2) ในขณะที่จับกุม บุคคลใดที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และจะต้องได้รับแจ้งถึงข้อหาที่ถูกจับกุมโดยพลัน

3) บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่า จะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาดีแต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาดีในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณาและจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษาเมื่อถึงวาระนั้น

¹² กระทรวงการต่างประเทศ (2551), ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, ค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2561, จากกรมองค์การระหว่างประเทศ เว็บไซต์: <http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/udhr-th-en.pdf>, น.2.

¹³ กระทรวงการต่างประเทศ (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง, ค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2561, จากกรมองค์การระหว่างประเทศ เว็บไซต์: <http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/iccpr.pdf>, น.4.

4) บุคคลใดที่ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกละเมิดสิทธิโดยการจับกุมหรือการควบคุม มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ตัดสินโดยไม่ชักช้า ถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมผู้นั้น และหากการควบคุมไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวไป

5) บุคคลใดที่ถูกจับกุม หรือถูกควบคุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน

จะเห็นได้ว่า หลักการดำเนินคดีที่เป็นธรรมจะช่วยป้องกันและคัดกรองผู้บริสุทธิ์ออกจากกระบวนการยุติธรรม เพื่อป้องกันความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้เพื่อให้รัฐต่างๆ ซึ่งมีระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นระบบกล่าวหาหรือระบบไต่สวน สามารถยอมรับและยึดถือกฎเกณฑ์ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองกำหนดไว้ได้อย่างเป็นมาตรฐานเดียวกัน

2.3.2.2 แนวคิดการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สำหรับประเทศไทย จุดเริ่มต้นที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงแนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้รับการปฏิรูปครั้งใหญ่เมื่อปี พ.ศ. 2540

โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 5 แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 75 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ “รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน รวมทั้งจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน” ซึ่งหากกล่าวโดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิของบุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำผิดอาญาของบุคคลอื่น มาตรา 245 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ได้บัญญัติรับรองให้ “บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือแก่ร่างกาย หรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้น หรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ได้วางหลักการเดียวกันอย่างต่อเนื่องในการคุ้มครองผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำผิดอาญา

ของบุคคลอื่น โดยมาตรา 25 วรรคสี่ ได้บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” นอกจากนี้ ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ยังมุ่งปฏิรูปด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ เกิดความเป็นธรรมต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยมีการบัญญัติแนวทางการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ส่งผลดีต่อการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้หลายประการ ตัวอย่างเช่น

มาตรา 258 ค. (1) บัญญัติให้ “มีกลไกให้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ หรือข้อบังคับต่างๆ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 77 และพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยให้มีการใช้ระบบอนุญาตและระบบการดำเนินการโดยคณะกรรมการเพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อให้การทำงานเกิดความคล่องตัว โดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น....”

มาตรา 258 ง. (1) บัญญัติว่า “ให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และมีกลไกช่วยเหลือประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ รวมตลอดทั้งการสร้างกลไกเพื่อให้มีการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม”

ทั้งนี้ จากบทบัญญัติข้างต้นแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะเห็นได้ว่าแนวโน้มในการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมได้มุ่งเน้นไปที่การลดขั้นตอนและกระบวนการที่เกินจำเป็น เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วยิ่งขึ้น

2.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

2.3.3.1 แนวคิดในการชดเชยค่าเสียหายตามปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985

โดยหลักแล้ว ในการดำเนินคดีอาญาต่างมุ่งเน้นที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำผิด ทำให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมต้องช่วยเหลือตนเองในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำผิด ซึ่งบางครั้งไม่สามารถเรียกร้องได้เนื่องจากไม่สามารถได้ตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ หรือผู้กระทำผิดไม่อยู่ในฐานะที่สามารถชดเชยค่าเสียหายได้ ทำให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไม่ได้รับความเป็นธรรม ดังนั้น ที่ประชุมใหญ่สมัชชาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ครั้งที่ 7 ในปี 1985 ได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 (Declaration of basic Principles of Justice for Victims of Crime and abuse of power)

โดยมีปรัชญาพื้นฐานเพื่อให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับการยอมรับและได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ ปณิญาสากฉบับดังกล่าวได้รับรองสิทธิของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาไว้ 4 ด้าน

1) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to justice and fair treatment) กล่าวคือ

- สิทธิในการรับทราบบทบาทของตน ข้อมูล ระยะเวลา สถานการณ์ ดำเนินคดี โดยเฉพาะคดีอุกฉกรรจ์
- สิทธิในการให้ข้อคิดเห็นแสดงข้อกังวลในแต่ละช่วงเวลาการดำเนินคดี ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ ซึ่งไม่กระทบต่อสิทธิผู้ต้องหา และเป็นไปตามที่กฎหมายภายในกำหนด
- สิทธิได้รับการช่วยเหลือ ตลอดช่วงเวลาการดำเนินการทางกฎหมาย
- สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความเป็นส่วนตัว
- สิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยโดยพลันและการดำเนินคดีโดยไม่รื้อซ้ำ

2) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution)

มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด รวมทั้งเป็นการให้ผู้กระทำความผิดได้รับการบรรเทาโทษ และให้ผู้กระทำความผิดได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบในการกระทำของตนที่ได้กระทำต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมและสังคมส่วนรวม โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดหรือบุคคลที่สามจ่ายค่าชดเชย เช่น การคืนทรัพย์สิน การจ่ายค่ารักษาพยาบาล หรือกรณีที่เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อม ต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น การสร้างสิ่งที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานขึ้นมาใหม่ทดแทนความสะดวงที่ชุมชนต้องเสียไป เป็นต้น

3) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation)

โดยที่รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้น รัฐจึงควรต้องรับผิดชอบในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม เนื่องจากรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองพลเมืองของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้ ในขณะเดียวกัน ยังเป็นการขยายบริการทางด้านสวัสดิการสังคม ด้วยแนวคิดที่ว่ารัฐสมควรที่จะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะผู้ตกเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมซึ่งได้รับความเสียหายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ประกอบกับแนวคิดที่ว่า การได้รับการชดเชยความเสียหายของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไม่ควรเป็นเพียงสิทธิทางแพ่ง แต่ควรเป็นสิทธิทางกฎหมายอันสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่โดยบกพร่องของรัฐ ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมจึงเป็นผู้ที่ได้รับผลร้ายแทนบุคคลอื่นในสังคม สังคมจึงควรให้การช่วยเหลือบุคคลเหล่านั้นในฐานะที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ดังนั้น รัฐจึงต้องมี

ความรับผิดชอบเบื้องต้นในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมจากกองทุนสาธารณะ โดยข้อ 12 ของปฏิญญาสากลดังกล่าวได้กำหนดหลักการการชดเชยความเสียหายโดยรัฐไว้ว่า เมื่อการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไม่สามารถได้รับชำระเต็มจำนวนจากผู้กระทำผิด หรือโดยทางอื่น รัฐต้องพยายามจัดให้มีการชดเชยความเสียหายทางการเงิน ให้แก่ผู้เสียหายและญาติผู้เสียหาย

ทั้งนี้ ปฏิญญาสากลดังกล่าวมิได้กำหนดกลไกการชดเชยความเสียหายไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้มีการวางหลักเกณฑ์ให้มีการบริหารทางการเงิน โดยมาตรา 13 ของปฏิญญาดังกล่าวกำหนดให้มีการจัดตั้งหรือการสนับสนุนการขยายกองทุนสำหรับการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรืออาชญากรรม ซึ่งในระดับชาติต้องได้รับการส่งเสริม และเพื่อความเหมาะสมควรจัดตั้งกองทุนอื่นที่มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน

4) การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ (Assistance)

ปฏิญญาสากลดังกล่าวได้กำหนดให้รัฐ ชุมชน หรือองค์กรต่าง ๆ ต้องร่วมมือให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไม่ว่าด้านการรักษาพยาบาล การเยียวยาด้ร่างกาย จิตใจและทางสังคม เช่น อุปกรณ์การดำรงชีพต่างๆ เป็นต้น โดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมเป็นสำคัญ

นอกจากนี้กฎบัตรสหประชาชาติ (United Nations Declaration) มาตรา 12 ก็ได้บัญญัติถึงเรื่องการทดแทนค่าเสียหายโดยรัฐดังกล่าวไว้ด้วย โดยกล่าวว่ารัฐควรพยายามจัดให้มีการทดแทนค่าเสียหายทางการเงินให้แก่เหยื่ออาชญากรรม ในกรณีที่เขาไม่ได้รับการชดเชยอย่างเต็มที่จากผู้กระทำผิด (... require s states to endeavor to provide financial compensation when it is not fully available from the offender...) ซึ่งปรากฏว่าในเวลาที่ผ่านมา ประเทศในเครือจักรภพ อังกฤษและสหรัฐอเมริกาต่างบัญญัติกฎหมายชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายโดยรัฐเป็นผู้ทดแทนให้ เช่น นิวซีแลนด์ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ไนเมิร์ธนิวยอร์ก แคลิฟอร์เนีย ฮาวาย แมทซาชูเซต แมรีแลนด์ เนวาด้า นิวเจอร์ซี และกฎหมายของสหรัฐ คือ Federal Victim Compensation Act (1978) นอกจากนี้ ยังมีองค์กรต่างๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมในเรื่องนี้เกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น National Organization for Victim Assistance (NOVA) เป็นต้น

2.3.3.2 แนวคิดในการชดเชยค่าเสียหายในประเทศไทย¹⁴

การชดเชยค่าเสียหายโดยผู้กระทำผิด อัครวิน วัฒนวิบูลย์ และอมรรัตน์ กริยาผล (2530, น. 55) ได้จัดรูปแบบไว้ 3 ประการคือ

¹⁴ นพพร วิวัฒนาภรณ์, ปัญหาการเข้าถึงสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา, การอบรมหลักสูตร ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 10, (กรุงเทพ: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555), น.11-13.

1) การชดใช้ด้วยเงิน ผู้กระทำผิดถูกศาลสั่งให้ใช้เป็นค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด อาจได้รับการปล่อยภายใต้การคุมประพฤติ หรือพักการลงโทษ โดยศาลกำหนดเงื่อนไข คุมความประพฤติหรือพักการลงโทษให้จ่ายเงินเป็นการชดใช้ค่าเสียหายหรือโดยการหักรายได้ของ นักโทษที่มีคดียุติระหว่างอยู่ในเรือนจำ เป็นต้น

2) การชดใช้ค่าเสียหายด้วยการบริการชุมชน เป็นการให้ผู้กระทำผิดชดใช้ความเสียหายให้แก่ชุมชนอาจโดยงานสาธารณะต่างๆ ในวันหยุด เช่น ดูแลเด็ก ทำความสะอาด ทำงานใน องค์การการกุศลของรัฐ โรงพยาบาล หรืองานอื่นที่เหมาะสมกับคุณลักษณะของความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบของผู้กระทำผิด

3) การชดใช้ด้วยการบริการโดยตรงแก่ผู้เสียหาย เป็นการทำงานส่วนตัวให้แก่ ผู้เสียหายเป็นการชดใช้ เช่น ทำสวนให้ผู้เสียหาย ขอมมาต่อผู้เสียหาย เป็นต้น การชดใช้เหล่านี้ อาจ เหมาะกับเด็กที่กระทำผิดมากกว่าผู้ใหญ่

ประเสริฐ เมฆมณี (อ้างใน อัญชลี ฉายสุวรรณ, 2534, น. 59-60) ได้แบ่งรูปแบบ ของการชดใช้ค่าเสียหายที่แสดงให้เห็นความรับผิดชอบของผู้เสียหายและผู้กระทำผิดในกระบวนการ ชดใช้ที่น่าสนใจ 3 ประเภทคือ

1) การชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจ (Spiritual Restitution) Stephen Schafer มีความเห็นว่าการชดใช้ค่าเสียหายจากอาชญากรรม อย่างน้อยที่สุดก็ช่วยบรรเทาทางจิตใจของ ผู้เสียหาย โดยการให้ผู้เสียหายพบปะสนทนากับอาชญากร เพื่อให้ผู้เสียหายได้ระบายความรู้สึกและ ความสูญเสียที่ได้รับจากอาชญากรรม นอกจากจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้อาชญากรรู้สึกตระหนัก ในความผิดแล้ว การสารภาพของอาชญากร ก็ยังมีผลช่วยลดความตึงเครียดของจิตใจของผู้เสียหายได้ อีกประการหนึ่ง แต่แนวคิดนี้เป็นที่คัดค้านของนักอาชญาวิทยาทั่วไป ในประเด็นว่า ให้ผู้เสียหายได้ ระบายความรู้สึกแก่อาชญากรย่อมมีทั้งผลดีและผลเสีย ผู้เสียหายมักแสดงอารมณ์ของความโกรธแค้น ก้าวร้าวหรือไม่อาจยับยั้งควบคุมทางอารมณ์ได้ จึงได้แสดงพฤติกรรมโต้ตอบอาชญากรอย่างรุนแรง เกินขอบเขต ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำผิดมีจิตใจแข็งกร้าวหรือกระด้างยิ่งขึ้น จนเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไข ให้กลับความประพฤติก็เป็นได้

2) การชดใช้ค่าเสียหายแบบสร้างสรรค์ความรับผิดชอบ (Creative Restitution) เป็นแนวความคิดร่วมระหว่างศาสตราจารย์ Albert Eglash กับ Ernest Papanet ซึ่งสนับสนุนให้ ศาลสั่งให้ ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายที่ถูกประทุษร้าย เพื่อเป็นการทดแทนหรือบรรเทา โทษจำคุกเนื่องจากอาชญากรรมที่ได้ทำขึ้น เป็นการประทุษร้ายต่อผู้เสียหายโดยตรง จึงถือเป็นความ รับผิดชอบ ของผู้กระทำผิดที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหาย ถ้าสามารถใช้การชดใช้ค่าเสียหายแทนการ ลงโทษจำคุกได้อย่างสมเหตุสมผลแล้ว นอกจากเป็นการทำให้ผู้กระทำตระหนักถึงความเสียหายของ อาชญากรรมที่มีต่อผู้อื่น ยังมีผลดีต่อการแก้ไขพฤติกรรมของอาชญากรอีกด้วย ทั้งยังเป็นผลดีเกี่ยวกับ

การใช้จ่ายเกี่ยวกับการควบคุมผู้กระทำผิดไว้ในเรือนจำได้โดยตรง อย่างไรก็ตามจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงดุลยภาพแห่งการป้องปรามแก้ไขยังอาชญากรกับหลักความเหมาะสมในการชดใช้ค่าเสียหายประกอบกันเสมอ

3) การชดใช้ค่าเสียหายโดยสมัครใจของผู้กระทำผิด (Spontaneous Restitution) เป็นรูปแบบของการชดใช้ค่าเสียหายจากความสมัครใจหรือความรู้สึกในความผิดของอาชญากรโดยตรง การชดใช้ค่าเสียหายในประเด็นนี้จะมีผลในทางพยานความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจของผู้เสียหายและอาชญากรมากกว่าการชดใช้ในรูปแบบอื่น กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำผิดยอมชดใช้ค่าเสียหายด้วยความเต็มใจแล้ว ย่อมเป็นผลให้ผู้เสียหายเห็นอกเห็นใจและพร้อมที่จะให้อภัยแก่ผู้กระทำผิดหรือหายโกรธเคืองขุนคั้น เสียสละจนถึงขั้นที่จะไม่ติดใจเรียกร้องค่าเสียหาย หรือไม่คำนึงถึงจำนวนและมูลค่าแห่งการชดใช้ค่าเสียหายนั้น จากผู้กระทำผิดเลยก็เป็นได้

อัญชลี ฉายสุวรรณ (2534 น. 56) ได้แยกลักษณะของการชดใช้ค่าเสียหาย ซึ่งมีได้จำเพาะเฉพาะการจ่าย “เงิน” อย่างเดียว แต่ได้แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

- 1) การชดใช้ค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินแก่ผู้เสียหาย
- 2) การชดใช้ค่าเสียหายโดยการให้บริการต่างๆ แก่ผู้เสียหาย
- 3) การชดใช้ค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินแก่ชุมชนหรือรัฐ
- 4) การชดใช้ค่าเสียหายโดยการให้บริการต่าง ๆ แก่ชุมชนหรือรัฐ

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ และคณะ (2531, น.132-133) ได้สรุปในขั้นตอนการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมและระบบย่อย โดยแบ่งประเภทของระบบย่อยในกระบวนการยุติธรรมตามลักษณะของวัตถุประสงค์ของการดำเนินการได้ 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทแรก ระบบย่อยในกระบวนการยุติธรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการสงเคราะห์เหยื่อ อาชญากรรม ได้แก่ ตำรวจและอัยการ จากการพิจารณาถึงขั้นตอนของการดำเนินงานของตำรวจและอัยการที่มีต่อเหยื่ออาชญากรรมแล้วจะเห็นได้ว่า ทั้งตำรวจและอัยการมีแนวโน้มที่สงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรมมากกว่าผู้กระทำผิด โดยสามารถวิเคราะห์การทำงานของตำรวจและอัยการได้ว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อจะจับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ แม้จะมีบทบาทบัญญัติของกฎหมายให้พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาได้ เมื่อพยานหลักฐานไม่เพียงพอโดยทั่วไปแล้วในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนก็มีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้มากที่สุดจนสามารถสั่งฟ้องผู้ต้องหาได้ และเมื่อพนักงานอัยการฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลก็จะพยายามดำเนินการสืบพยานในศาลเพื่อที่จะให้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลย ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าระบบตำรวจและอัยการ ซึ่งเป็นระบบย่อยในกระบวนการยุติธรรมจะมีวัตถุประสงค์เพื่อสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรม

ประเภทที่สอง ระบบย่อยในกระบวนการยุติธรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสงเคราะห์ทั้งเหยื่อ อาชญากรรม และผู้กระทำผิด ซึ่งได้แก่ หน่วยงาน แต่วัตถุประสงค์นี้จะเกิดขึ้นพร้อมกัน

ในขณะเดียวกันไม่ได้ กล่าวคือ หนายความซึ่งเป็นฝ่ายเหยื่ออาชญากรรมก็จะมีวัตถุประสงค์เพื่อ สงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรม และในทำนองเดียวกัน หนายความของฝ่ายผู้กระทำความผิดก็จะมี วัตถุประสงค์เพื่อสงเคราะห์ผู้กระทำผิด ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับหนายความจะรับเป็นหนายให้กับฝ่ายไหน เว้นแต่ในบางกรณีศาลตั้งหนายให้กับจำเลยตามกฎหมาย หนายความผู้นั้นก็ย่อมมีวัตถุประสงค์ เป็นไปตามบทบาทที่ได้รับ

ประเภทที่สาม ระบบย่อยในกระบวนการยุติธรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นกลาง ได้แก่ ศาล โดยที่ในการพิจารณาคดีต่าง ๆ ศาลจะยึดถือการวางตัวเป็นกลางโดยเคร่งครัด และต้องการจะ ให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของศาลจึงเป็นไปเพื่อรักษาความเป็นกลาง มิได้มีเจตนาที่จะสงเคราะห์ทั้งเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิด ดังนั้น จะเห็นได้จากการที่ศาล พิจารณาว่า เหยื่ออาชญากรรม มีฐานะเป็นเพียงพยานผู้หนึ่งที่มาเบิกความต่อศาลเท่านั้น

2.4 กฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายโดยรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

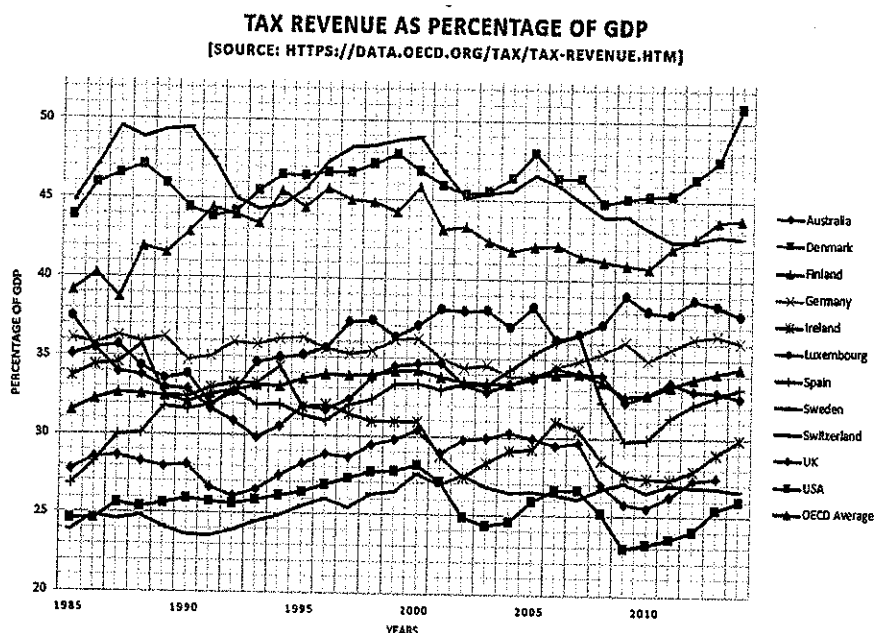
2.4.1 กฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายโดยรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยใน คดีอาญาของราชอาณาจักรสวีเดน

ราชอาณาจักรสวีเดนมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นพระประมุข เป็นประเทศที่มีขนาดเทียบได้กับประเทศไทย ราชอาณาจักรสวีเดนมีรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรที่เก่าแก่ที่สุดในยุโรป โดยเริ่มใช้มาตั้งแต่ พ.ศ.2352 ส่วนรัฐสภาใช้ระบบสภาเดียว คือ สภาริกสดอก (Riksdag) จากการจัดลำดับของ Transparency International กรุงเบอร์ลิน ได้ยกให้ สวีเดนอยู่ในอันดับที่ 3 ของโลกในฐานะประเทศที่ปลอดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ (2556)¹⁵

ราชอาณาจักรสวีเดนสามารถจัดสวัสดิการต่างๆ มาจากการเก็บภาษีเป็นตัวการสำคัญที่ นำไปใช้ในการจัดสรรสวัสดิการ (the social security system) ให้กับประชาชนในราชอาณาจักร สวีเดน เงินรายได้ของภาครัฐส่วนใหญ่มาจากเงินภาษีของประชาชน และที่เหลือมาจากรายได้ในส่วน อื่น ๆ เงินรายได้จากภาษีประชาชนรัฐจะนำไปจัดสรรในส่วนต่างๆ ดังนี้คือ ร้อยละ 42 จะถูกใช้ไปกับ การจัดสวัสดิการให้กับประชาชน ร้อยละ 27 นำไปใช้จ่ายด้านการศึกษาและด้านสุขอนามัยร้อยละ 5 นำไปใช้จ่ายด้านความมั่นคงของประเทศ กล่าวคือจ่ายให้กับทหารและตำรวจ ส่วนที่เหลือก็ใช้จ่ายใน ส่วนอื่น ๆ ส่วนการจ่ายภาษีให้รัฐในสวีเดนระบบการเก็บภาษีสำหรับบุคคลที่มีเงินรายได้ (Income tax) นั้นจะเรียกเก็บจากบัญชีเงินเดือนของผู้ที่มีรายได้โดยนายจ้างจะหักเงินเดือนของลูกจ้างแต่ละคน โดยตรง จากนั้นนายจ้างจะจ่ายเงินประกันสังคมสงเคราะห์ (Social security) สมทบเพิ่มเติมให้กับ กรมสรรพากร (the Swedish Tax Agency) ในทุกๆ เดือน โดยที่ลูกจ้างไม่ต้องทำหน้าที่จ่ายภาษีด้วย

¹⁵ Royal Thai Embassy STOCKHOLM. เว็บไซต์: <http://thaiembassy.se/th/>, ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561.

ตนเองแต่เป็นหน้าที่ของนายจ้าง¹⁶ กล่าวได้ว่าราชอาณาจักรสวีเดนเป็นประเทศที่เปิดกว้างด้านสิทธิและเสรีภาพ เป็นประเทศที่มีความเท่าเทียมกันมากในด้านของการกระจายรายได้และสวัสดิการสังคม¹⁷

แผนภาพที่ 2 กราฟแสดงการจัดเก็บภาษีของราชอาณาจักรสวีเดนเปรียบเทียบกับประเทศอื่น¹⁸

2.4.1.1 ประวัติความเป็นมาและนโยบายด้านการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม

การปฏิรูปแนวทางการให้ความช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมในราชอาณาจักรสวีเดนมีความเชื่อมโยงมาจากการต่อสู้เคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี (Feminist movement) ด้วยเหตุที่ผู้หญิงมักตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดยเฉพาะอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ โดยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (European Convention on the Compensation of Victim of Violent Crime) ในปี ค.ศ. 1988 และมีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหยื่ออาชญากรรมหลายฉบับ ต่อมาช่วงปี ค.ศ. 1997 กระทรวงสาธารณสุขและสังคมเสนอร่างปรับปรุงกฎหมายสวัสดิการสังคมซึ่งมีการกำหนดกลุ่มที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือทางสังคม ซึ่งให้ดุลพินิจแก่รัฐในการพิจารณา

¹⁶ การจัดเก็บภาษีในราชอาณาจักรสวีเดน. เว็บไซต์: <http://ostervangsvagen.blogspot.se/2018/01/taxation-in-sweden.html>, ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561.

¹⁷ เอี่ยมพร พิชัยสนธิธ.(2553). เศรษฐกิจทางเลือกกว่าด้วยรัฐสวัสดิการ, <http://jirawut2014.blogspot.com/2017/04/blog-post.html>, ค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2561.

¹⁸ <http://ostervangsvagen.blogspot.se/2018/01/taxation-in-sweden.html>, ค้นเมื่อ, 6 มีนาคม 2561.

ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งครอบคลุมถึงสตรีที่ถูกละเมิดทางเพศและการละเมิดโดยใช้ความรุนแรงเหยื่ออาชญากรรม และเด็กหรือผู้เยาว์ที่เป็นพยานการก่อความรุนแรง¹⁹

ราชอาณาจักรสวีเดนมีศูนย์ฉุกเฉินเหยื่ออาชญากรรมไม่ใช่หน่วยงานราชการ แต่เป็นองค์กรอิสระทางการเมืองและศาสนาที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือและให้ข้อมูล รับฟังให้คำปรึกษาแก่เหยื่ออาชญากรรม พยานและญาติ โดยจะได้รับความช่วยเหลือไม่ว่าจะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมประเภทใดก็ตาม โดยการอธิบายถึงกระบวนการทางกฎหมาย และการเข้าถึงสิทธิต่างๆ ที่บุคคลเหล่านั้นพึงจะได้รับ ทั้งนี้ เป็นการให้ความช่วยเหลือโดยไม่จำเป็นต้องแจ้งความ ซึ่งจะไม่เปิดเผยเรื่องราวให้แก่ผู้อื่น ศูนย์ฉุกเฉินเหยื่ออาชญากรรมมีอาสาสมัครจำนวนหลายร้อยคนที่ผ่านการอบรมเป็นอย่างดี โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติงาน ศูนย์ช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมมีสำนักงานกระจายอยู่ทั่วราชอาณาจักรสวีเดนและให้ความช่วยเหลือเป็นภาษาต่างๆ หลายภาษา²⁰

2.4.1.2 หน่วยงานที่กำกับดูแลระบบการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมภายใต้พระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม (Social Services Act)

พระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม (Social Services Act) เป็นกฎหมายที่พัฒนาระบบการช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรม ซึ่งราชอาณาจักรสวีเดนได้กำหนดระบบการจ่ายค่าชดเชยภายใต้รัฐสวัสดิการ โดยมีหน่วยงานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Compensation and Support Authority) กระทรวงยุติธรรม เป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้ เหยื่ออาชญากรรมมีช่องทางสำหรับการได้รับค่าชดเชย 3 ช่องทาง²¹ ได้แก่

1. คำวินิจฉัยของศาลจากการฟ้องร้องคดีทางแพ่ง²²

ผู้เสียหายต้องมีการฟ้องร้องค่าเสียหายทางแพ่ง ซึ่งอาจแยกฟ้องหรือฟ้องรวมภายใต้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาเพื่อเรียกค่าเสียหายบนพื้นฐานของการชดเชยผู้เสียหาย โดยเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียที่เกิดขึ้นกับร่างกาย จิตใจ ค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ หรือที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพจิตใจ การสูญเสียรายได้ ตลอดจนการสูญเสียเกียรติและศักดิ์ศรี โดยผู้กระทำผิดต้องจ่ายค่าชดเชยไม่ว่าจะเป็นกรณีกระทำโดยเจตนาหรือประมาท

¹⁹ Carina Ljungwald (2011), The Emergence of the Crime Victim in the Swedish Social Services Act, p.16-21, Stockholm: Stockholm University, ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561.

²⁰ http://www.brottsofferjouren.se/uploads/userfiles/files/Thai_Sprakblad%202016.pdf, ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561.

²¹ Mannelqvist, R. (2010), Compensation for Victims in Public Legislation and as a civil right, Stockholm Institute for Scandinavian Law 1957-2010. N 427-430.

²² ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, วรณพร เตชะโกศิยวณิช, ทองใหญ่ อัยยะวรากุล, อัญชิษฐา สุริยวรรณ และสุภาภรณ์ คำศิริ, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะและครบวงจร : กรณีศึกษาประเทศสวีเดน. (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2559), น.27-29.

2. บริษัทประกันภัย

ประชาชนของราชอาณาจักรสวีเดนจะทำประกันภัยที่พิกอาศัยและทรัพย์สิน ซึ่งรวมถึงการชดเชยความเสี่ยงที่เกิดจากอาชญากรรม ซึ่งกฎหมายมิได้บังคับให้ทำ โดยประกันในลักษณะดังกล่าวไม่ครอบคลุมหากผู้เอาประกันพิกอาศัยกับเหยื่ออาชญากรรม จึงทำให้เหยื่อที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวไม่มีสิทธิได้รับค่าชดเชย

3. การสนับสนุนโดยงบประมาณของรัฐ “Criminal Injuries Compensation”

ภายใต้หน่วยงานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม

เป็นกรณีที่ไม่สามารถชดเชยค่าเสียหายหรือไม่มีประกันภัยอาจขอรับการชดเชยได้จากหน่วยงานของรัฐ โดยจำกัดเงื่อนไขว่าต้องไม่มีการชดเชยทางด้านอื่น แต่รัฐมีหลักเกณฑ์ในการจำกัดค่าชดเชย กรณีอาชญากรรมที่สร้างความเสียหายเพียงทรัพย์สิน หรือผู้เสียหายมีส่วนในการเพิ่มความเสียหาย ซึ่งเป็นหลักการคล้ายกับระบบประกันภัย ซึ่งรัฐถือว่าไม่ใช่ความรับผิดชอบของผู้จ่ายภาษี โดยให้ยื่นขอภายใน 3 ปี นับจากวันที่มีการสรุปสำนวนคดี

4. ประกันภัยสาธารณะ “Public Insurance”

กล่าวคือ เหยื่อมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยสำหรับการบาดเจ็บตามที่ระบุไว้ในระบบทั้งหมด โดยจะได้รับค่าชดเชยสำหรับการบาดเจ็บส่วนบุคคล การสูญเสียรายได้ ซึ่งการสูญเสียรายได้จะเกิดขึ้นเมื่อเหยื่อไม่สามารถทำงานได้ ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการเจ็บป่วย ในสวีเดน การสูญเสียรายได้ที่เกิดจากการเจ็บป่วยหรือการบาดเจ็บมักจะครอบคลุมโดยการประกันสุขภาพสาธารณะ โดยหลักการแล้ว การประกันภัยสาธารณะใช้บังคับกับทุกคนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

2.4.1.3 เงื่อนไขและขั้นตอนในการยื่นคำขอรับค่าชดเชย ภายใต้โครงการชดเชยเหยื่ออาชญากรรมของราชอาณาจักรสวีเดน

1. เป็นผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยเจตนา และไม่เจตนา หลังจากที่ถูกผู้เสียหายได้รับการชดเชย รัฐยังคงมีหน้าที่ต้องติดตามค่าชดเชยจากผู้กระทำผิด (reclaim department) เนื่องจากในกรณีที่ผู้เสียหายไม่สามารถหาตัวผู้กระทำผิดในเบื้องต้นได้ รัฐถือเป็นผู้ให้การชดเชยแทนผู้กระทำผิด

2. ผู้กระทำผิดไม่สามารถชดเชยค่าเสียหาย หรือเหยื่อไม่มีประกันภัยส่วนบุคคลรองรับ และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น

ทั้งนี้ ผู้เสียหายต้องกรอกแบบฟอร์มของหน่วยงานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Compensation and Support Authority) ซึ่งต้องยื่นภายในเวลาสามปีนับจากวันที่มีการสรุปการดำเนินคดี อาทิ การไม่สั่งฟ้องโดยอัยการหรือคำตัดสินของศาล หรือนับจากวันที่เกิดเหตุ

ในกรณีที่ไม่มี การสืบสวนสอบสวน อย่างไรก็ดี หน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจพิจารณา ในกรณีพิเศษที่อาจมีการยื่นล่าช้า อาทิ ในกรณีของเด็กและเยาวชนซึ่งผู้ปกครองอาจมีการยื่นล่าช้า²³

2.4.1.4 ประเภทของค่าชดเชย

ราชอาณาจักรสวีเดนได้กำหนดให้ผู้เสียหายและครอบครัวไปถึงครอบครัวผู้เสียหาย มีสิทธิได้รับค่าชดเชย ดังนี้

1. ค่ารักษาพยาบาล ค่าบำบัดฟื้นฟู
2. ค่าชดเชยจากการสูญเสียรายได้
3. ค่าชดเชยจากความทุกข์ทรมานทางกายและทางจิตใจไม่ว่าจะเป็นเพียงชั่วคราว

หรือถาวร

4. ค่าชดเชยจากการสูญเสียเกียรติและศักดิ์ศรี (personal integrity) จากการถูกล่วงละเมิดเสรีภาพ ความสงบและชื่อเสียง

สำหรับการประกันจากเอกชน การบาดเจ็บทางจิตใจที่จะได้รับการชดเชย ก็ต่อเมื่อมีสาเหตุมาจากการบาดเจ็บทางกายเท่านั้น

2.4.1.5 แหล่งเงินงบประมาณสำหรับการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม

แหล่งเงินอุดหนุนสำหรับการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมมาจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่รัฐจัดสรรให้กับฝ่ายกระบวนการยุติธรรมและค่าปรับจากผู้กระทำผิดที่มีโทษจำคุก โดยค่าปรับจากผู้กระทำผิดจะเป็นรายได้ส่วนใหญ่ที่สนับสนุนเข้ากองทุนช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Fund)

2.4.2 กฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายโดยรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลย ในคดีอาญาของประเทศไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้ให้การคุ้มครองและเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมไว้ โดยมาตรา 25 วรรคสี่ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาไว้ว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้กำหนดให้มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย

²³ รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยเฉพาะและครบวงจร : กรณีศึกษาราชอาณาจักรสวีเดน (2559) เว็บไซต์ [http:// www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_5/2560/Research/Research_07-59.pdf](http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_5/2560/Research/Research_07-59.pdf), หน้า 28.

ในคดีอาญาโดยตรง คือ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา สังกัดกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

สำหรับพระราชพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้มีการกำหนดให้รัฐจ่าย “ค่าตอบแทน” สำหรับผู้เสียหาย และ “ค่าทดแทน” สำหรับจำเลยในคดีอาญาที่เป็นผู้เสียหายเนื่องจากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด โดยกำหนดให้มี “คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา” เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ตลอดจนเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 7 และมาตรา 8) ทั้งนี้ คณะกรรมการดังกล่าวอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะตามความเหมาะสม (มาตรา 14/1) เพื่อช่วยเหลือคณะกรรมการในการพิจารณาอนุมัติค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดขึ้น เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณามากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.4.2.1 เจือนไขของผู้ยื่นคำขอ

ผู้ที่มีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ต้องเป็นบุคคลต่อไปนี้

1. ผู้เสียหาย ซึ่งหมายถึง บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น (มาตรา 3)

2. จำเลยในคดีอาญา ซึ่งหมายถึง บุคคลซึ่งถูกอัยการฟ้องเป็นคดีอาญาต่อศาลโดยถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี และปรากฏว่าศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด (มาตรา 3 ประกอบมาตรา 20)

3. ทายาทของบุคคลตาม 1. หรือ 2. ซึ่งได้รับความเสียหาย (มาตรา 22)

2.4.2.2 ลักษณะอาชญากรรมที่ได้รับการชดเชย

สำหรับความผิดอาญาที่กระทำต่อผู้เสียหายซึ่งทำให้เกิดสิทธิในการขอรับค่าตอบแทนได้นั้น มีรายการท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดขึ้นตายต่อประชาชน มาตรา 224 และมาตรา 238
2. ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 - มาตรา 287
3. ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

- ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 – มาตรา 294
- ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 – มาตรา 300
- ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 – มาตรา 305
- ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา มาตรา 306 – มาตรา 308

4. ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง มาตรา 309 – มาตรา 311, มาตรา 312 ทวิ และมาตรา 313

5. ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

- ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ มาตรา 336
- ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ มาตรา 337, มาตรา 339, มาตรา 339 ทวิ, มาตรา 340 และมาตรา 340 ทวิ

2.4.2.3 ประเภทค่าชดเชย

ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาได้รับค่าชดเชยดังต่อไปนี้

ผู้เสียหาย	จำเลย
ก.กรณีทั่วไป - ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 40,000 บาท - ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและจิตใจเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 20,000 บาท - ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ ให้จ่ายในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในท้องที่จังหวัดที่ประกอบกิจการงานระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี - ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ไม่เกิน 50,000 บาท - ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกิน 1,000 บาท	ก.กรณีทั่วไป - ค่าทดแทนการถูกคุมขัง วันละ 200 หรือ 500 บาท - ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 30,000 บาท หากความเจ็บป่วยนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี - ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 50,000 บาท หากความเจ็บป่วยนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี - ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดีอัตราวันละไม่เกิน 200 บาท นับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามปกติ - ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี ได้แก่ ค่าทนายความ เท่าที่จ่ายจริงในอัตราไม่เกินกว่าที่กฎกระทรวงกำหนด และค่าใช้จ่ายอื่นเท่าที่

ผู้เสียหาย	จำเลย
	จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 30,000 บาท - ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารวันละไม่เกิน 1,000 บาท
ข. กรณีเสียชีวิต - ค่าตอบแทนกรณีถึงแก่ความตาย ตั้งแต่ 30,000 บาท แต่ไม่เกิน 100,000 บาท - ค่าจัดการศพ ไม่เกิน 20,000 บาท - ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ไม่เกิน 40,000 บาท - ค่าเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกิน 40,000 บาท	ข. กรณีเสียชีวิต - ค่าทดแทน จำนวน 100,000 บาท - ค่าจัดการศพ จำนวน 20,000 บาท - ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู จำนวนไม่เกิน 40,000 บาท - ค่าเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกิน 40,000 บาท

ตารางที่ 1 อัตราการจ่ายค่าชดเชยตามกฎหมายให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

2.4.2.4 ระยะเวลาในการยื่นคำขอ

ให้ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายยื่นคำขอต่อคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาหรือคณะอนุกรรมการ ตามแบบที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญากำหนด โดยต้องใช้สิทธิยื่นคำขอภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำผิด หรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง เพราะปรากฏหลักฐานว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด (มาตรา 22)

2.4.2.5 ขั้นตอนการขอรับค่าชดเชย

เมื่อมีการยื่นคำขอรับค่าชดเชย พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีขั้นตอนในการดำเนินการแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ 1) รับคำขอ 2) แสวงหาข้อเท็จจริงและจัดทำรายงานพร้อมความเห็น 3) จัดทำความเห็น 4) พิจารณาและมีคำวินิจฉัย 5) จัดทำและส่งคำวินิจฉัย และ 6) ตรวจสอบแบบรับเงินและส่งต่อเพื่อเบิกจ่าย โดยมีรายละเอียดดังนี้²⁴

²⁴ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, คู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 สำหรับเจ้าหน้าที่, (กรุงเทพมหานคร: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2561), น.22-26.

1. รับคำขอ

1.1) ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน

(1) กรณีเอกสารไม่ครบให้แจ้งผู้ยื่นดำเนินการส่งให้ครบถ้วน กรณีเอกสารครบถ้วนให้ดำเนินการรวบรวมและดำเนินการตรวจสอบตามข้ออื่นต่อไป

(2) ตรวจสอบจากเอกสารว่าผู้ยื่นเป็นผู้เสียหายหรือจำเลย เป็นทายาทหรือผู้รับคำขอแทน ที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติฯ หรือไม่

1.2) สอบถามข้อมูลเบื้องต้น

(1) สอบถามข้อมูลตามที่ระบุไว้ในแบบรับคำขอให้ถูกต้องครบถ้วน

(2) สอบถามพฤติการณ์แห่งคดีเบื้องต้น หรือข้อมูลคดี

(3) สอบถามค่าความเสียหาย และค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้น

1.3) กรอกรับคำขอและออกใบรับคำขอ

(1) กรอกข้อมูลลงในแบบฟอร์มให้ถูกต้องครบถ้วนชัดเจน

(2) ออกใบรับคำขอ (รวมมติที่ประชุม)

1.4) การส่งต่อเอกสารหลักฐาน

(1) ตรวจสอบ และพิจารณาสำนวนคดีตามพื้นที่คดีที่เกิดเหตุ

(2) ส่งเอกสารหลักฐานไปยังกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพภาค หรือ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ที่เป็นที่ตั้งตามเขตรับผิดชอบของคณะอนุกรรมการ

2. แสวงหาข้อเท็จจริงและจัดทำรายงานพร้อมความเห็น

2.1) ตรวจสอบเอกสารและข้อเท็จจริง

(1) แสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง โดยมีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นต่อการพิจารณาคำขอ หรือลงพื้นที่เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน

(2) การสอบปากคำผู้มีสิทธิยื่นคำขอหรือบุคคลใดที่ทราบถึงข้อเท็จจริง โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีการบันทึกถ้อยคำไว้ เมื่อได้บันทึกถ้อยคำเสร็จแล้วให้อ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟัง หรือจะให้ผู้ให้ถ้อยคำอ่านเองก็ได้ และให้ผู้ให้ถ้อยคำ ผู้บันทึกถ้อยคำ และพนักงานเจ้าหน้าที่ลงลายมือชื่อรับรองไว้เป็นหลักฐาน ถ้าบันทึกถ้อยคำนั้นมีหลายหน้าให้ลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกหน้า

2.2) วิเคราะห์และจัดทำรายงาน

(1) วิเคราะห์และกำหนดอัตราค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การจ่ายที่คณะกรรมการกำหนด

(2) สรุปข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานและจัดทำรายงานลงในแบบฟอร์มที่กำหนด (สง.7) โดยการสรุปสำนวนความเห็นต้องมีพยานหลักฐานอ้างอิงอย่างชัดเจน และมีเหตุผลสนับสนุนอย่างเพียงพอ ประกอบกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย เมื่อดำเนินการดังกล่าวเรียบร้อยแล้วให้นำเสนอต่อผู้อำนวยการ

3. จัดทำความเห็น

3.1) พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการสรุปข้อเท็จจริงตามแบบให้แล้วเสร็จโดยเร็วที่สุด และให้พิจารณาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐาน เอกสารที่รวบรวมได้

3.2) วิเคราะห์ข้อเท็จจริง จัดทำรายงาน พร้อมความเห็น ซึ่งต้องมีพยานหลักฐานอ้างอิงอย่างชัดเจน มีน้ำหนัก และมีเหตุผลสนับสนุนอย่างเพียงพอ ประกอบกับต้องมีข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นำเสนอต่อผู้อำนวยการ

3.3) ผู้อำนวยการหรือผู้มีอำนาจลงความเห็น

4. พิจารณาและมีคำวินิจฉัย

การพิจารณาคำขอรับค่าชดเชยของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา/คณะอนุกรรมการฯ มีหลักเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- ผู้ยื่นคำขอเป็นผู้มีสิทธิตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือไม่

- การพิจารณากำหนดค่าชดเชยให้เป็นไปตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ทั้งนี้ จะมีฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการฯ หรือฝ่ายเลขานุการคณะอนุกรรมการฯ เป็นผู้เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการฯ /คณะอนุกรรมการฯ เพื่อพิจารณารายงานและความคิดเห็นดังกล่าว ซึ่งหากรายงานและความคิดเห็นถูกต้องครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด คณะกรรมการฯ/ คณะอนุกรรมการฯ สามารถพิจารณามีคำวินิจฉัยได้ดังนี้ คือ จ่าย งดจ่าย และยกคำขอแล้วแต่กรณี แต่หากพิจารณารายงานและความคิดเห็นแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงไม่ครบถ้วน คณะกรรมการฯ/คณะอนุกรรมการฯ อาจชะลอเรื่องไว้ก่อน และให้สำนักงานแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมหรือทำความเข้าใจใหม่ เมื่อเสร็จสิ้นแล้วให้นำเรื่องบรรจุเข้าประชุมใหม่ในครั้งถัดไป

5. จัดทำและส่งคำวินิจฉัย

เมื่อคณะกรรมการฯ/คณะอนุกรรมการฯ มีคำวินิจฉัยและดำเนินการออกคำวินิจฉัยแล้วให้ฝ่ายเลขานุการแจ้งคำวินิจฉัยดังกล่าวให้ผู้ยื่นคำขอทราบ และเมื่อผู้ยื่นคำขอได้รับทราบคำวินิจฉัยแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะแบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

5.1) กรณีเห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

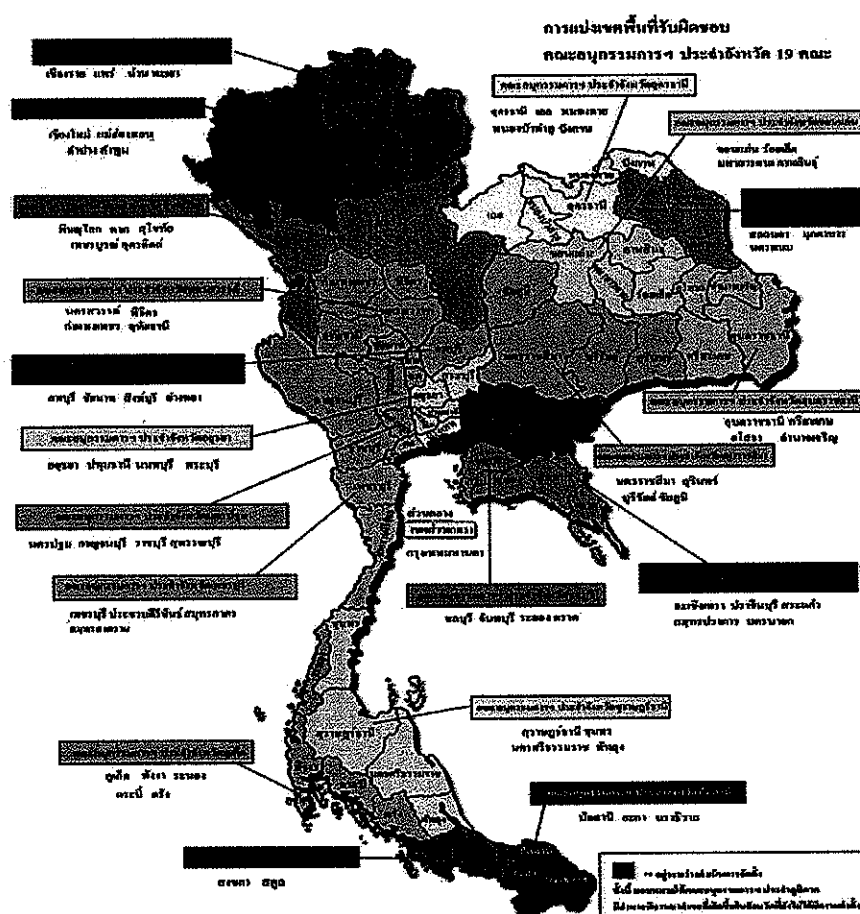
- (1) กรณีมีคำวินิจฉัยให้จ่ายเงิน ให้ส่งคำวินิจฉัยไปยังผู้ยื่นเพื่อให้กรอกแบบขอรับเงิน สขง.15, 16 และส่งกลับไปยังสำนักงานฯ เพื่อดำเนินการเบิกจ่ายเงิน
- (2) กรณีมีคำวินิจฉัยไม่จ่าย (งดจ่าย, ยกคำขอ) ให้ส่งคำวินิจฉัยไปยังผู้ยื่นโดยไม่ต้องแนบบแบบ สขง.15, 16 เป็นอันเสร็จสิ้นกระบวนการ

5.2) กรณีไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

- (1) ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย
- (2) ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ให้มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย

หมายเหตุ การยื่นอุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์จะยื่นต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พื้นที่ 1-4 หรือศาลจังหวัดที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขต เพื่อให้ส่งศาลอุทธรณ์ก็ได้ แล้วแต่กรณี

ภาพแสดง พื้นที่รับผิดชอบของคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทบทวน
และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาประจำจังหวัด

ภาพที่ 3 พื้นที่รับผิดชอบของคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย
แก้จำเลยในคดีอาญา

ที่มา คํือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย

แก้จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 สำหรับเจ้าหน้าที่, หน้า 19

6. ตรวจสอบแบบรับเงินและส่งต่อเพื่อเบิกจ่าย

6.1) ตรวจสอบแบบขอรับเงิน

พนักงานเจ้าหน้าที่ที่รับเรื่องตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารโดยให้ผู้เสียหาย หรือผู้แทน หรือจำเลยกรอรายละเอียดในแบบขอรับเงินให้ถูกต้องครบถ้วน หากเอกสารไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ให้ติดต่อไปยังผู้ยื่นเพื่อขอเอกสารเพิ่มเติม ซึ่งเอกสารที่ใช้ประกอบการเบิกจ่ายเงินนั้น มีดังนี้

1. แบบ สขง. 15,16 พร้อมกรอรายละเอียดตามที่กำหนด
2. คำวินิจฉัยที่ระบุการจ่ายเงิน
3. สำเนาหน้าสมุดบัญชีธนาคารกรุงไทย หรือกรุงเทพ พร้อมรับรองสำเนา
4. สำเนาบัตรประชาชนผู้มีสิทธิรับเงินพร้อมรับรองสำเนา

6.2) สถานที่ยื่นแบบขอรับเงิน

1. ส่วนภูมิภาค
  - สำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพื้นที่ 1-4
  - สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ
2. ส่วนกลาง
  - สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

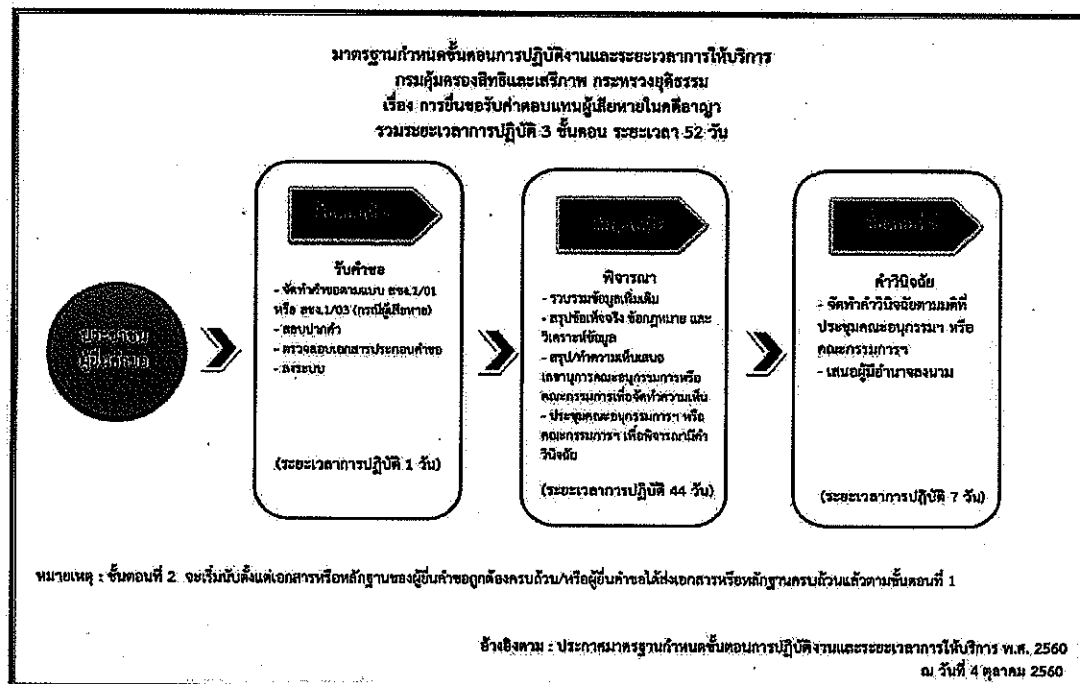
6.3) ส่งต่อเพื่อเบิกจ่าย

เมื่อรวบรวมเอกสารที่ใช้ในการเบิกจ่ายเงินครบถ้วนแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ส่งเอกสารดังกล่าวไปยังกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (กรณีส่วนภูมิภาค) หรือฝ่ายการเงิน (กรณีส่วนกลาง) เพื่อดำเนินการเบิกจ่ายเงินให้กับผู้ยื่นต่อไป ถือเป็นสิ้นสุดกระบวนการ

อนึ่ง ผู้เสียหายหรือจำเลยหรือผู้แทน สามารถส่งแบบ สขง.15,16 มาที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทางไปรษณีย์ก็ได้

ทั้งนี้ สามารถสรุปกระบวนการและระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการพิจารณาคำขอรับค่าชดเชยของผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาได้ดังต่อไปนี้²⁵

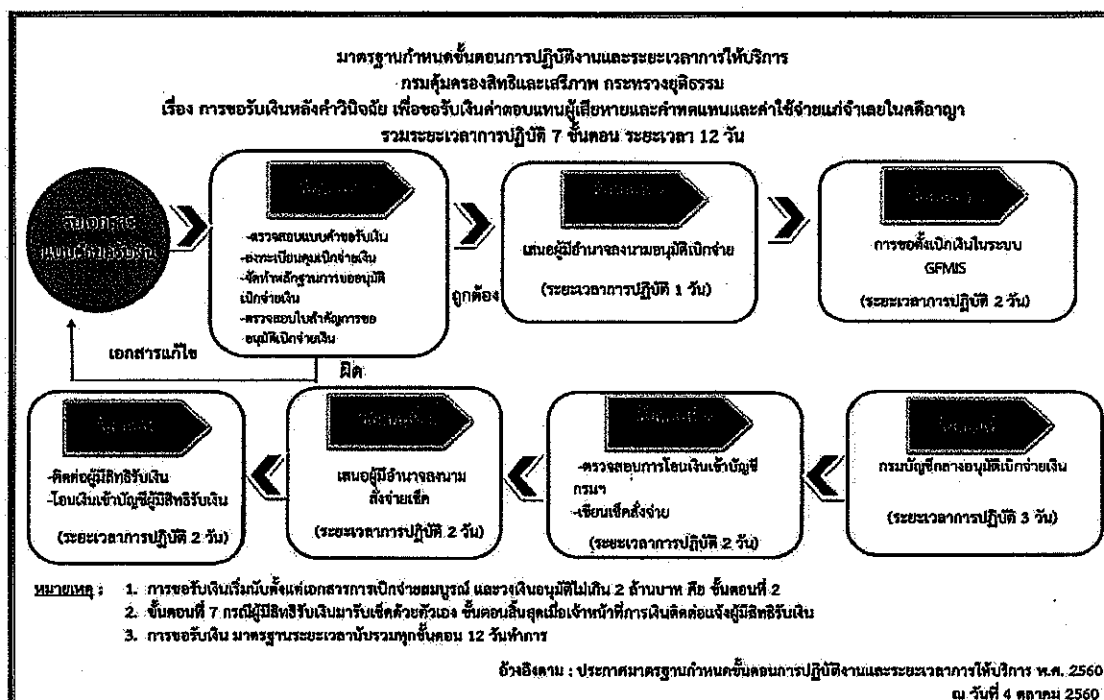
²⁵ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 23, น. 27 และ 35.

ภาพที่ 4 มาตรฐานกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานและระยะเวลาการให้บริการ เรื่อง การยื่นคำขอรับคำตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา

ภาพที่ 5 มาตรฐานกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานและระยะเวลาการให้บริการ เรื่อง การยื่นคำขอรับคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

ภาพที่ 6 มาตรฐานกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานและระยะเวลาการให้บริการ เรื่อง การขอรับเงินหลังคำวินิจฉัยเพื่อขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

2.4.2.6 แหล่งเงิน

การให้ค่าชดเชยของรัฐแก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาใช้งบประมาณของรัฐโดยตรง ซึ่งพบว่าสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาได้รับการจัดสรรงบประมาณปีละ 300 ล้านบาท โดยประมาณ ซึ่งไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการชดเชยให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ทั้งนี้ จากสถิติการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2560 (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2560) สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญามีผู้ยื่นคำขอรวม 124,873 ราย มีผลการพิจารณาไปแล้วทั้งสิ้น 90,172 ราย โดยมีการพิจารณาอนุมัติให้จ่ายเงิน 72,979 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 4,234,595,307.62 บาท โดยมีการเบิกจ่ายเงินให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาไปแล้วทั้งสิ้นเป็นเงิน 4,090,512,255.85 บาท อันแสดงให้เห็นว่ายังมีผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาส่วนหนึ่งที่ได้รับอนุมัติให้ได้รับค่าชดเชยแล้ว

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุภกิจ เจริญเวช (2553) ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง “การช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาระบบการช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับระดับความพึงพอใจของผู้เสียหายในคดีอาญาต่อการได้รับการช่วยเหลือตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และเพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญาที่ได้รับการช่วยเหลือในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 312 คน การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้เสียหายในคดีอาญาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 คน และผู้บริหารกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จำนวน 3 คน สถิติที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าไคแอสแควร์ (Chi-square) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS โดยมีสรุปผลการศึกษาเป็นภาพรวม คือ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 52.6 มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี ร้อยละ 31.4 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 35.3 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 51.3 มีรายได้ประมาณ 5,001 - 10,000 บาทต่อเดือน เป็นผู้เสียหายในทางคดีโดยตรง ร้อยละ 44.9 และส่วนใหญ่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีความผิดต่อชีวิตมากที่สุด ร้อยละ 51.6 มีความรู้ ความเข้าใจต่อพระราชบัญญัติค่าตอบแทนค่าใช้จ่ายในคดีอาญา พ.ศ.2544 ในระดับ ปานกลาง และระดับน้อย คือ ร้อยละ 36.9 และร้อยละ 36.2 ส่วนความรู้ ความเข้าใจต่อ หลักเกณฑ์การพิจารณาในการให้ ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ร้อยละ 43.6 มีความรู้ ความเข้าใจในระดับน้อย และร้อยละ 29.8 ไม่มีความรู้ ความเข้าใจเลยสำหรับภาพรวมของระดับความพึงพอใจต่อระบบการช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทนค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม สรุปได้ว่าผู้เสียหายมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ด้านการทำงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.37 ส่วนด้านที่มีความพึงพอใจระดับมากประกอบด้วย ด้านสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ด้านพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทนค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ของสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.00, 3.84 และ 3.60 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มี

ความพึงพอใจระดับปานกลาง คือ ด้านผลจากการช่วยเหลือที่ผู้เสียหายได้รับ ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.02 ผลการศึกษาโดยการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับ ระดับความพึงพอใจด้าน บทบัญญัติของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา พ.ศ.2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยการทดสอบด้วยค่าไคสแควร์ (Chi-square test) พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานะทางคดีมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจด้าน บทบัญญัติของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ.2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อายุ อาชีพ รายได้ และคดีมีความสัมพันธ์กับระดับ ความพึงพอใจด้านสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เพศ อายุ อาชีพ และรายได้มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงิน แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา อายุ ระดับการศึกษา สถานะทางคดี อาชีพ และรายได้มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ของสำนักงาน ช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา และเพศ อายุ อาชีพ รายได้ สถานะทางคดี และคดีมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจด้านผลที่ได้รับการช่วยเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ส่วนผลการศึกษา โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจต่อพระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 และที่แก้ไข เพิ่มเติม พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับความพึงพอใจของผู้เสียหายในด้านบทบัญญัติ ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวและด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร/การประชาสัมพันธ์ ส่วนปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การพิจารณาในการให้ความช่วยเหลือมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับความ พึงพอใจของผู้เสียหายในด้านบทบัญญัติของพระราชบัญญัติ แต่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับ ความพึงพอใจของผู้เสียหายในด้านผลที่ได้รับการช่วยเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมผู้เสียหายในคดีอาญาบางประเภท ควรขยาย เวลาในการขอรับสิทธิเพิ่มขึ้น ควรมีการกระจายสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและ จำเลยในคดีอาญาไปในหลายๆ พื้นที่ เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพิ่มขึ้น และตั้งศูนย์บริการ ทางโทรศัพท์ (Call Center) เพื่อให้ความรู้ทางกฎหมายกับผู้เสียหาย และอธิบายขั้นตอนและวิธีการ ขอรับการช่วยเหลือ และควรจัดให้มีการฝึกอบรมชี้พระยะสั้นให้ผู้เสียหาย หรือส่งต่อประสานยัง หน่วยงานที่ ช่วยเหลือด้านฝึกอาชีพ และมีการช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยากับผู้เสียหาย ที่ได้รับ ผลกระทบทางด้านสภาพจิตใจจากการกระทำผิด

ณัฐกฤตกานต์ เกิดขาว (2556) ได้ดำเนินการศึกษา “ปัญหาทางกฎหมายในการเยียวยา ผู้ต้องหาและจำเลยตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544” มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขปรับปรุงให้การเยียวยา

ผู้ต้องหาและจำเลยมีความชัดเจนและเป็นธรรมยิ่งขึ้น ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีและกฎหมายค่าตัวแทนของต่างประเทศที่เกี่ยวกับผู้ต้องหาและจำเลยเพื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยตามกฎหมายของไทย โดยผลการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ยังไม่คุ้มครองถึงผู้ต้องหาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง เนื่องจากไม่ใช่ผู้ถูกคุมขัง ในระหว่างการพิจารณาคดี แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40 (5) ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองแก่ผู้ต้องหาที่ถูกดำเนินคดีอาญาให้ได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายด้วย โดยไม่จำกัดอยู่เพียงจำเลยที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลเท่านั้นและมาตรการเดียวกันนี้ก็ยังให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่ตกเป็นจำเลยเช่นกันโดยไม่ได้รับบาดเจ็บลงไปถึงจะต้องเป็นจำเลยที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องโดยปรากฏในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดเท่านั้น ส่วนองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเมื่อมีคำวินิจฉัยในเรื่องค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในปัจจุบัน ได้แก่ "คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา" พบว่า การที่ให้อำนาจคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาธรรมคำวินิจฉัยในเรื่องค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายยังไม่มี ความเหมาะสมและไม่เป็นธรรมแก่จำเลยเท่าที่ควรด้วยเหตุว่าคณะกรรมการแม้จะประกอบด้วยผู้แทนจากหลายหน่วยงานแต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีคณะกรรมการคนใดเป็นผู้ที่เข้าไปรับรู้ถึงพฤติการณ์แห่งคดีในการพิจารณาพิพากษาของศาลแต่อย่างใด การให้องค์กรศาลซึ่งเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีนั้นเป็นผู้ทำ คำวินิจฉัยจะมีความเหมาะสมกว่า นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องสถานที่ที่จำเลยสามารถยื่นคำขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย ในปัจจุบันจำเลยจะต้องยื่นคำขอต่อคณะกรรมการณสำนักงานตามแบบที่สำนักงานกำหนดได้แห่งเดียว หากให้จำเลยมีสิทธิยื่นคำขอได้ที่ศาลซึ่งจำเลยถูกพิพากษาลงโทษได้อีกแห่งหนึ่งก็จะเป็นการเยียวยาความเสียหายให้แก่จำเลยเพิ่มขึ้นดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรที่จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการเยียวยาแก่ผู้ต้องหาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องและจำเลยที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องโดยยกประโยชน์แห่งความสงสัยรวมทั้งผู้พิจารณาธรรมคำวินิจฉัยในเรื่องค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายและสถานที่ที่จะยื่นคำขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้มีความเป็นธรรมและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีสิทธิยื่นคำขอเพิ่มขึ้น

ไตรรัตน์ อัทธภูมิ (2557) ได้ดำเนินการศึกษา “ปัญหาการเยียวยาผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่ไม่ครอบคลุมและขาดความเสมอภาคจากการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ โดยทำการศึกษาหลักเกณฑ์และรูปแบบการเยียวยาตามความเสียหายในคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเยียวยาผู้เสียหาย ได้แก่ การเยียวยาผู้เสียหายในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) เช่น

กฎหมายของสหรัฐอเมริกา และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) เช่น ประเทศญี่ปุ่น และประเทศฝรั่งเศส ผลการศึกษาจัดเป็นกลุ่มประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหาย ในคดีอาญา ได้แก่ 1) ปัญหาพื้นฐานแนวคิดในการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญากับการย้ายจำเลยเป็น แนวคิดที่มีความแตกต่างกันแต่นำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเดียวกันส่งผลกระทบต่อ การกำหนดค่าตอบแทนของผู้เสียหายที่ได้รับการเยียวยา 2) ปัญหาการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจ ยังไม่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายและขาดกระบวนการที่ช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายด้านจิตใจทำให้ขาด ความเสมอภาคในการจ่ายค่าตอบแทนที่ชัดเจน 3) ปัญหาการเยียวยาผู้เสียหายในด้านอื่นนอกเหนือจาก การจ่ายเงินเป็นค่าตอบแทน เนื่องจากที่ผ่านมามักมุ่งเน้นเฉพาะแต่การช่วยเหลือทางการเงินเท่านั้น แต่ยังขาดกลไกการเยียวยาผู้เสียหายในด้านอื่นเช่นการฟื้นฟูสภาพร่างกายหรือจิตใจให้สามารถ กลับคืนสู่สังคม ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ 4) ปัญหาแนวทางการจ่ายค่าตอบแทนในกรณี ที่ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายตามระบบประกันภัย การพิจารณาสั่งจ่ายค่าตอบแทนได้วาง หลักในคดีประเภทจราจร ให้สามารถหักเงินที่ได้รับจากระบบประกันภัย ทำให้เกิดความไม่เสมอภาค ระหว่างคดีประเภทจราจรและคดีความผิดต่อชีวิต 5) ปัญหาการกำหนดบทนิยามของคำว่า "ผู้เสียหาย" ทำให้เกิดการตีความเกี่ยวกับขอบเขตการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ของผู้เสียหายค่อนข้างกว้างขวาง การศึกษากล่าวโดยสรุปว่า ประเทศไทยมีบทบัญญัติ ที่เกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาที่ล้าสมัย ส่งผลให้ขาดความเสมอภาคในการเยียวยา ผู้เสียหาย จากปัญหาดังกล่าวผู้เขียนได้เสนอเพิ่มรายการจ่ายค่าตอบแทนกรณีเสียหายทางด้านจิตใจ ให้มีการกำหนดรายละเอียดเป็นตารางค่าเสียหาย และเพิ่มกลไกในการทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญา ได้เข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมนอกเหนือไปจากการได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ กรณี ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากระบบประกันภัยแล้ว ควรกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์ อักษรชัดเจน สำหรับบทนิยามควรแก้ไขใหม่เป็น "ผู้เสียหาย หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความ เสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งรวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้" เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายอื่นและลดการตีความ

จักรินทร์ โกเมศ (2554) ได้ดำเนินการศึกษา "ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจ ตามกฎหมายลักษณะละเมิด" ผลที่ได้จากการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาถึงค่าเสียหายสำหรับความ เสียหายทางจิตใจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเห็นได้ว่าหลักการทางกฎหมายกับความ เสียหายของบุคคลตามความเป็นจริงมีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกัน โดยที่พิจารณาเฉพาะแต่กรณีความ เสียหายทางจิตใจซึ่งมีผลมาจากความเสียหายทางร่างกายเท่านั้นที่จะได้รับความชดเชย รวมถึงความ ไม่เท่าเทียมกันในการกระบวนการยุติธรรมเรื่องการกระทำผิดอาญาที่เป็นพุทธิศีลธรรมตามมาตรา 446 วรรคสอง ก็ยังคงสิทธิไว้เฉพาะแต่เพศหญิงเท่านั้น และเมื่อได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเสียหายทาง จิตใจแล้วจะพบว่าหลักเกณฑ์ทางการแพทย์ ความเสียหายทางจิตใจสามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่จำเป็นต้องมี

ความเสียหายทางร่างกายมาก่อน ซึ่งผู้ป่วยทางจิตใจ หรือโรคในทางจิตเวชเป็นรูปแบบความเสียหายทางจิตใจโดยแท้

พรทิพย์ สุทธิธรรมศิลป์ (2557) ได้ดำเนินการศึกษา “ค่าเสียหายทางจิตใจ : ศึกษากฎหมายลักษณะละเมิดของอังกฤษและเยอรมัน เปรียบเทียบกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย” ผลที่ได้จากการศึกษาพบว่า กฎหมายลักษณะละเมิดของแต่ละประเทศมุ่งที่จะชดเชยเยียวยาความเสียหายในรูปแบบการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเฉพาะความเสียหายทางกายภาพ หากเป็นความเสียหายทางจิตใจก็จะต้องมีความเสียหายทางจิตใจเกิดขึ้นด้วย จึงจะให้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายทางจิตใจ ดังนั้นหากเกิดความเสียหายทางจิตใจอย่างเดียว จะไม่ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ซึ่งในบางประเทศยอมรับในการเยียวยาทางจิตใจแก่ผู้ถูกระงับละเมิด ภายใต้เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยความเสียหายทางจิตใจที่จะได้รับความเยียวยาต้องเป็นความเสียหายทางจิตใจที่มีผลกระทบกระเทือนจิตใจผู้เสียหายร้ายแรงถึงขนาดเป็นโรคจิตเวช หรือส่งผลต่อการดำรงชีพโดยส่งตามปกติสุขของผู้เสียหาย

ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, วรณพร เตชะโกศิยวณิช, ทองใหญ่ อัยยะวรากุล, อัญชิษฐา สุริยวพันธ์และสุภาภรณ์ คำศิริ (2559) ได้ดำเนินการศึกษา “รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบ การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยเฉพาะและครบวงจร : กรณีศึกษาราชอาณาจักรสวีเดน” ผลที่ได้จากการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์แนวทางการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมของประเทศไทย โดยวิเคราะห์จากสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 นั้น ปัจจุบันได้มีการปรับแก้ไขกฎหมายดังกล่าวให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 รัฐควรที่จะมีการบูรณาการข้อมูล และเพื่อให้เกิดการเยียวยาผู้เสียหายช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมให้มีความเข้าใจสอดคล้องกันเพื่อให้ระบบการบูรณาการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมมีประสิทธิภาพและที่สำคัญความยั่งยืนของการทำงานจำเป็นต้องมีงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ ดังนั้น การผลักดันให้มีการจัดตั้งกองทุนเหยื่ออาชญากรรมจึงเป็นความท้าทายในการจัดรูปแบบกองทุนที่ต้องมีการจัดตั้งโดยใช้งบประมาณรัฐในเบื้องต้นจนกระทั่งสามารถมีการจัดหาแหล่งเงินเข้ามาในระบบจนไม่จำเป็น ต้องอาศัยงบประมาณของรัฐหรือใช้งบประมาณรัฐให้น้อยที่สุด และควรที่จะจัดตั้งกองทุนเหยื่ออาชญากรรม

บทที่ 3

วิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีวิจัยดังนี้

3.1 การเก็บข้อมูล

3.1.1 ข้อมูลเชิงเอกสาร

เป็นการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ และผลงานวิจัย (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ทั้งในบริบทประเทศไทยและประเทศสวีเดน

3.1.2 ข้อมูลภาคสนาม

เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

3.2.1 ประชากร

3.2.1.1 ผู้บริหารสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

3.2.1.2 เจ้าหน้าที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

3.2.1.3 เจ้าหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด

3.2.1.4 พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธร

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

3.2.2.1 ผู้บริหารสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จำนวน 2 คน ซึ่งผ่านการศึกษาดูงานหรือศึกษาวิจัยระบบช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศสวีเดน

3.2.2.2 เจ้าหน้าที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ 2 คน

3.2.2.3 เจ้าหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด จำนวน 1 คน

3.2.2.4 พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธร จำนวน 2 คน

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล คนที่	ตำแหน่ง	ระยะเวลาใน การปฏิบัติงาน
1	ผู้อำนวยการสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา พื้นที่ 1	5 ปี
2	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลย ในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	16 ปี
3	นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ	7 ปี 11 เดือน
4	นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ	3 ปี 6 เดือน
5	พนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพปฏิบัติการ	2 ปี
6	พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธร	1 ปี
7	พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธร	5 ปี

ผู้ศึกษาได้กำหนดนามสมมติของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ในการศึกษานี้ ซึ่งประกอบด้วย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 5 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง โดยจัดทำขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ แบ่งแบบสัมภาษณ์ ออกเป็น 3 ชุด ชุดละ 2 ส่วน ได้แก่

3.3.1 ชุดที่ 1 สำหรับผู้บริหาร สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

3.3.1.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

3.3.1.2 ส่วนที่ 2 การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ประกอบด้วย กระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย เปรียบเทียบกระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาระหว่างประเทศไทยและประเทศสวีเดน ปัญหาและอุปสรรคในการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในประเทศไทย และแนวทางการพัฒนาการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในประเทศไทย

3.3.2 ชุดที่ 2 สำหรับเจ้าหน้าที่ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

3.3.2.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

3.3.2.2 ส่วนที่ 2 การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ประกอบด้วย กระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ปัญหาและอุปสรรคในการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาตั้งแต่ขั้นตอนการพิจารณาคำขอจนถึงการจ่ายเงิน และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

3.3.3 ชุดที่ 3 สำหรับพนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ในส่วนภูมิภาค

3.3.3.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

3.3.3.2 ส่วนที่ 2 การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ประกอบด้วย กระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของในขั้นตอนการยื่นคำขอ ปัญหาและอุปสรรคในการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในขั้นตอนการยื่นคำขอ และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

3.3.4 ชุดที่ 4 สำหรับพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในส่วนภูมิภาค

3.3.4.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

3.3.4.2 ส่วนที่ 2 การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ประกอบด้วย กระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของในขั้นตอนการยื่นคำขอ ปัญหาและอุปสรรคในการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ในขั้นตอนการยื่นคำขอ และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ , 2543 : 116) โดยผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย คณาจารย์ศูนย์ฝึกและอบรมแห่งคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จำนวน 2 ท่าน นอกจากนี้ด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553 : 128-130) ซึ่งเป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล คือ ตรวจสอบจากแหล่งที่มาของข้อมูลในด้าน เวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิจารณาว่าหากเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูลต่างคน จะยังคงได้ข้อมูลที่มีความเหมือนกันหรือไม่ หากได้ข้อมูลเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ

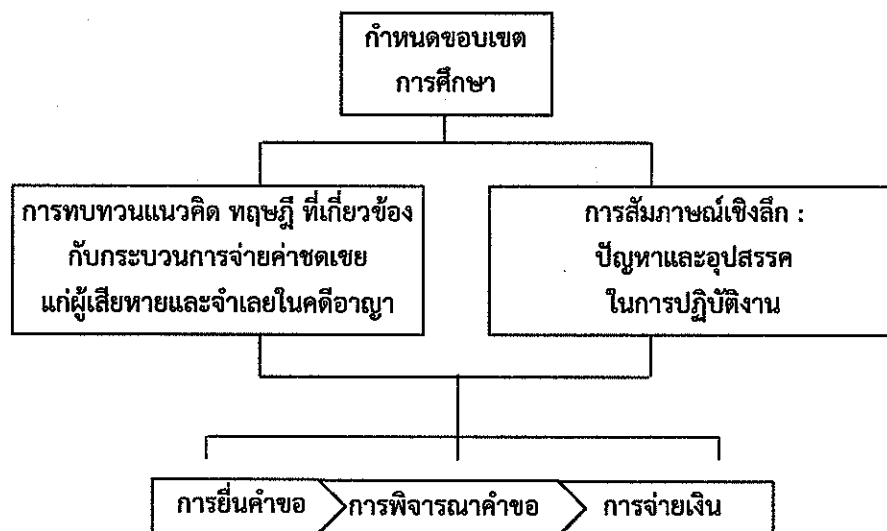
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังที่ปรากฏในบทที่สองมาผสมผสานให้เป็นเนื้อเดียวกับผลการศึกษาที่ได้สรุปมาเป็นประเด็นสำคัญ ควบคู่กับการยกคำพูดจากประโยคที่ทรงอิทธิพลของผู้ให้ข้อมูลมาประกอบ

3.5 กรอบแนวทางการดำเนินงานวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา พบว่ายังมีข้อจำกัดในการพัฒนาแนวทางการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา โดยจากกระบวนการขอรับค่าชดเชยซึ่งแบ่งออกเป็นขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน อันได้แก่ กระบวนการยื่นคำขอรับค่าชดเชย กระบวนการพิจารณาคำขอรับค่าชดเชย และกระบวนการหลังพิจารณาคำขอรับค่าชดเชย นั้น ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอนต่อไป จึงวางกรอบแนวทางการดำเนินงานวิจัย (Research Flowchart) ในเรื่องนี้ ดังต่อไปนี้

กรอบแนวทางการดำเนินงานวิจัย (Research Flowchart)

แผนภาพที่ 8 กรอบแนวทางการดำเนินงานวิจัย

บทที่ 4

ผลการศึกษา และอภิปรายผล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งดำเนินการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) เกี่ยวกับกระบวนการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย ราชอาณาจักรสวีเดน และปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติงานด้านการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 7 คน ประกอบด้วย

1. ผู้อำนวยการสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา พื้นที่ 1 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จำนวน 1 คน
2. นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จำนวน 1 คน
3. เจ้าหน้าที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จำนวน 2 คน
4. พนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพปฏิบัติการ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดระยอง จำนวน 1 คน
5. พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จำนวน 1 คน
6. พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 1 คน

4.1 ผลการศึกษา

4.1.1 กระบวนการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

4.1.1.1 กระบวนการขอรับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย

ผู้ที่มีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ต้องเป็นผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา สำหรับผู้เสียหายที่จะมีสิทธิได้รับค่าชดเชย หมายถึงบุคคลที่ได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และต้องเป็นความผิดตามที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติมบัญญัติไว้ สำหรับกรณีจำเลยที่จะมีสิทธิได้รับค่าชดเชย จะต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกอัยการฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา และถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี แต่ปรากฏว่าจำเลยมิได้ทำผิดจึงมีการถอนฟ้อง หรือปรากฏตาม

คำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด โดยมีระยะเวลาใช้สิทธิยื่นคำขอภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำความผิด หรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้องเพราะปรากฏหลักฐานว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

สำหรับกระบวนการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย นั้น อาจสรุปการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รับคำขอ แสวงหาข้อเท็จจริงและจัดทำรายงานพร้อมความเห็น 2) จัดทำความเห็น พิจารณา มีคำวินิจฉัย จัดทำและส่งคำวินิจฉัย และ 3) ตรวจสอบแบบรับเงินและส่งต่อเพื่อเบิกจ่าย โดยเริ่มตั้งแต่เมื่อมีการยื่นคำขอรับค่าชดเชยจากผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาโดยกรอกข้อมูลตามแบบฟอร์มที่กำหนด เจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะรับคำขอ แสวงหาข้อเท็จจริงและจัดทำรายงานพร้อมความเห็น รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจนครบถ้วนและดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าผู้ยื่นเป็นผู้เสียหายหรือจำเลย เป็นทนายท หรือผู้รับคำขอแทน ที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือไม่ แต่หากเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับคำขอ จะดำเนินการส่งเอกสารหลักฐานไปยังที่ตั้งตามเขตรับผิดชอบของคณะอนุกรรมการ เพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน สอบปากคำ วิเคราะห์ข้อเท็จจริง จัดทำรายงานพร้อมจัดทำความเห็นโดยมีผู้อำนวยการหรือผู้มีอำนาจลงความเห็น เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณา ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาหรือคณะอนุกรรมการ ต่อมาเมื่อคณะกรรมการฯ/คณะอนุกรรมการฯ พิจารณามีคำวินิจฉัยและดำเนินการออกคำวินิจฉัยแล้ว ให้ฝ่ายเลขานุการแจ้งคำวินิจฉัยดังกล่าวให้ผู้ยื่นคำขอทราบ ทั้งนี้ หากเป็นกรณีเห็นด้วยกับคำวินิจฉัยดังกล่าว ผู้ยื่นคำขอจะต้องกรอกแบบขอรับเงินและส่งกลับไปยังสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเพื่อดำเนินการเบิกจ่ายเงิน แต่หากกรณีมีคำวินิจฉัยไม่จ่าย (งดจ่าย , ยกคำขอ) ผู้ยื่นคำขอมีสิทธิอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย

4.1.1.2 กระบวนการขอรับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของราชอาณาจักรสวีเดน

พระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม (Social Services Act) เป็นกฎหมายที่พัฒนาระบบการช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรม ซึ่งราชอาณาจักรสวีเดนได้กำหนดระบบการจ่ายค่าชดเชยจากรัฐภายใต้ระบบรัฐสวัสดิการ โดยมีหน่วยงานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Compensation and Support Authority) กระทรวงยุติธรรม เป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้ โดยหลักแล้ว เหยื่ออาชญากรรมมีช่องทางสำหรับการได้รับค่าชดเชย ดังนี้ 1. คำวินิจฉัยของศาลจากการฟ้องร้องคดีทางแพ่งต่อผู้กระทำความผิด 2. บริษัทประกันภัย 3. การชดเชยโดยหน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่ไม่สามารถชดเชยค่าเสียหายหรือไม่มีประกันภัยอาจขอรับสนับสนุนโดยงบประมาณของรัฐ "Criminal Injuries Compensation" ภายใต้

หน่วยงานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม และ 4. ประกันภัยสาธารณะ “Public Insurance” แต่จะต้องปรากฏว่าเป็นผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา หลังจากที่ผู้เสียหายได้รับการชดเชยจากรัฐแล้ว รัฐยังคงมีหน้าที่ต้องติดตามค่าชดเชยจากผู้กระทำผิด (reclaim department) เนื่องจากในกรณีที่ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำผิดในเบื้องต้นได้ รัฐถือเป็นผู้ให้การชดเชยแทนผู้กระทำผิดในกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่สามารถชดเชยค่าเสียหายหรือเหยื่อไม่มีประกันภัยส่วนบุคคลรองรับและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น ทั้งนี้ ผู้เสียหายต้องกรอกแบบฟอร์มของหน่วยงานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Compensation and Support Authority) และต้องยื่นใช้สิทธิภายในเวลาสามปีนับจากวันที่มีการสรุปการดำเนินคดี อาทิ การไม่สั่งฟ้องโดยอัยการหรือคำตัดสินของศาล หรือนับจากวันที่เกิดเหตุในกรณีที่ไม่มีผลการสืบสวนสอบสวน อย่างไรก็ตาม หน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจพิจารณาในกรณีพิเศษที่อาจมีการยื่นล่าช้า อาทิ ในกรณีของเด็กและเยาวชนซึ่งผู้ปกครองอาจมีการยื่นล่าช้า ส่วนค่าชดเชยที่สามารถขอรับได้ คือ ค่ารักษาพยาบาล ค่าบำบัดฟื้นฟู ค่าชดเชยจากการสูญเสียรายได้ ค่าชดเชยจากความทุกข์ทรมานทางกายและทางจิตใจไม่ว่าจะเป็นเพียงชั่วคราวหรือถาวร และค่าชดเชยจากการสูญเสียเกียรติและศักดิ์ศรี (personal integrity) จากการถูกล่วงละเมิดเสรีภาพ ความสงบและชื่อเสียง สำหรับการประกันจากเอกชน การบาดเจ็บทางจิตใจจะได้รับการชดเชยจากบริษัทประกันภัยก็ต่อเมื่อมีสาเหตุมาจากการบาดเจ็บทางกายเท่านั้น แหล่งเงินอุดหนุนสำหรับการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมมาจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่รัฐจัดสรรให้กับฝ่ายกระบวนการยุติธรรมและค่าปรับจากผู้กระทำผิดที่มีโทษจำคุก โดยค่าปรับจากผู้กระทำผิดจะเป็นรายได้ส่วนใหญ่ที่สนับสนุนเข้ากองทุนช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Fund)

4.1.1.3 กระบวนการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย และราชอาณาจักรสวีเดน เปรียบเทียบ

จากผลการศึกษาระบบการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย และราชอาณาจักรสวีเดน นั้น สามารถสรุปผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบได้ ดังนี้

ประเด็น/ประเทศ	ไทย	ราชอาณาจักรสวีเดน
1.กฎหมายรองรับ	พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม	พระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม (Social Services Act)
2.หน่วยงานที่รับผิดชอบ	กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และ	หน่วยงานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Compensation and

ประเทศ/ประเทศ	ไทย	ราชอาณาจักรสวีเดน
	จำเลยในคดีอาญา) สังกัดกระทรวงยุติธรรม	Support Authority) สังกัดกระทรวงยุติธรรม
3. เจื่อนไขของผู้มีสิทธิรับค่าชดเชย	(1) เป็นผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาท ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น (2) ผู้นั้นมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด (3) ไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น (4) คู่ครองทั้งผู้มีสัญชาติไทยและคนต่างด้าวที่ตกเป็นผู้เสียหายหรือจำเลยในประเทศไทย	(1) เป็นผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยเจตนาและไม่เจตนา (2) ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชดใช้ค่าเสียหาย หรือเหยื่อไม่มีประกันภัยส่วนบุคคลรองรับและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น (3) คู่ครองผู้ที่อยู่ในราชอาณาจักรสวีเดน ทั้งที่เป็นชาวสวีเดนและคนต่างด้าวที่มีสิทธิได้รับการชดเชยจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักรสวีเดน (4) กรณีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรสวีเดน บุคคลที่เป็นชาวสวีเดนอาจเรียกร้องค่าชดเชยได้ในบางกรณี
4. ประเภทค่าชดเชย	ตามกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กรณีผู้เสียหายหรือทายาทผู้เสียหาย (ข้อ 3 และข้อ 4) (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลตามจ่ายจริง (2) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจตามจ่ายจริง (3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ใน	กรณีผู้เสียหาย (1) ค่ารักษาพยาบาล ค่าบำบัดฟื้นฟู (2) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ (3) ค่าชดเชยจากความทุกข์ทรมานทางกายและทางจิตใจไม่ว่าจะเป็นเพียงชั่วคราวหรือถาวร (4) ค่าชดเชยจากการสูญเสียเกียรติและศักดิ์ศรี

ประเด็น/ประเทศ	ไทย	ราชอาณาจักรสวีเดน
	ระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการงานได้ตามปกติ (4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่น (5) ค่าตอบแทนกรณีเสียชีวิต (6) ค่าจัดการศพ (7) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู กรณีจำเลยหรือทายาทจำเลย (ข้อ 6 และข้อ 7) (1) ค่าทดแทนการถูกคุมขัง (2) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล (3) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ (4) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี (5) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี (ก) ค่าทนายความ (ข) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการดำเนินคดี (6) ค่าตอบแทนกรณีเสียชีวิต (7) ค่าจัดการศพ (8) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู	
6. ขั้นตอนการขอรับความช่วยเหลือ	1. ผู้เสียหายฟ้องเรียก ร้อง ค่าเสียหายทางแพ่ง/คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา 2. การเยียวยาค่าชดเชยโดยรัฐ (1) การยื่นคำขอ (2) เจ้าหน้าที่ตรวจสอบเอกสารและบันทึกถ้อยคำเพื่อเสนอต่อ	1. ผู้เสียหายต้องมีการฟ้องเรียก ร้อง ค่าเสียหายทางแพ่ง (1) แจ้งความดำเนินคดีผู้กระทำผิด (2) ศาลจะดำเนินการสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่เสียหาย (3) หน่วยบังคับคดีท้องถิ่นทำหน้าที่จัดเก็บค่าชดเชยแทนผู้เสียหาย

ประเด็น/ประเทศ	ไทย	ราชอาณาจักรสวีเดน
	ผู้อำนวยการสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินฯ (3) การเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ (4) การแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้ผู้เสียหายทราบ (5) หากไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยจะต้อง ดำเนินการอุทธรณ์ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (6) การจ่ายเงิน	2. บริษัทประกันภัย 3. การสนับสนุนโดยงบประมาณของรัฐ “Criminal Injuries Compensation” ภายใต้หน่วยงานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม 4. ประกันภัยสาธารณะ
7. ระยะเวลาการยื่น	ภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำผิด หรือนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง เพราะปรากฏหลักฐานว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด	ภายในระยะเวลาสามปีนับจากวันที่มีการสรุปการดำเนินคดีหรือนับจากวันที่เกิดเหตุ ในกรณีที่ไม่มี การสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ หน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจพิจารณากรณีพิเศษที่อาจมีการยื่นล่าช้า
8. แหล่งเงิน	เงินงบประมาณประจำปีของรัฐ	เงินงบประมาณประจำปีของรัฐ และเงินค่าปรับจากผู้กระทำผิดที่มีโทษจำคุกที่สนับสนุนเข้ากองทุน Crime victim fund

ทั้งนี้ ผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้บังคับบัญชาของสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ผลการศึกษาเปรียบเทียบ พบว่า กระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทยและราชอาณาจักรสวีเดน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนการยื่นคำขอ

ราชอาณาจักรสวีเดนและประเทศไทยมีหลักการที่เหมือนกันในการพิจารณาให้การชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา โดยต้องเป็นกรณีที่ผู้เสียหายหรือจำเลยได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นและให้ความคุ้มครองผู้เสียหายหรือจำเลยที่เป็นคนต่างด้าวด้วย อย่างไรก็ตาม สำหรับการใช้สิทธิยื่นคำขอในราชอาณาจักรสวีเดนนั้น สิทธิในการรับค่าชดเชยจากรัฐจะต้องปรากฏว่าเป็นกรณีที่บุคคลนั้นไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นแล้ว เช่น ไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้กระทำผิดได้หรือไม่ได้ทำประกันภัยเอาไว้ เป็นต้น ในขณะที่สำหรับประเทศไทย มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้การใช้สิทธิเรียกร้องค่าชดเชยตามพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้รับตามกฎหมายอื่น เช่น ผู้เสียหายที่ประสบภัยจากกรณีสิทธิได้รับทั้งค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติดังกล่าวและค่าเสียหายเบื้องต้นจากกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากจรด เป็นต้น จึงอาจทำให้เห็นว่าการใช้สิทธิยื่นคำขอของผู้เสียหายในประเทศไทยมีลักษณะซ้ำซ้อนกว่าราชอาณาจักรสวีเดน แต่อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติของคณะกรรมการพิจารณา ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาหรือคณะอนุกรรมการฯ จะมีการพิจารณาว่าผู้เสียหายมีโอกาสได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยทางอื่นด้วยหรือไม่ อย่างไร เพื่อประกอบการพิจารณากำหนดค่าตอบแทนในสัดส่วนที่เหมาะสม ดังนั้น ถึงแม้จะมีการยื่นใช้สิทธิซ้ำซ้อนหลายช่องทาง แต่กลไกในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าวจะช่วยมิให้เกิดการรับค่าชดเชยที่เกินสมควรจากที่ผู้เสียหายควรจะได้รับ

สำหรับการยื่นขอใช้สิทธิรับค่าชดเชยของผู้เสียหายในราชอาณาจักรสวีเดน จะต้องกรอกแบบฟอร์มของหน่วยงานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Compensation and Support Authority) และจะต้องยื่นใช้สิทธิภายในเวลาสามปีนับจากวันที่มีการสรุปการดำเนินคดี ซึ่งหมายความว่า เป็นกรณีที่ผู้ใช้สิทธิได้ต่อเมื่อมีคำพิพากษาซึ่งเป็นที่ยุติของศาลแล้ว ในขณะที่สำหรับการใช้สิทธิยื่นคำขอของผู้เสียหายในประเทศไทย ไม่ต้องรอคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล กล่าวคือ ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิได้ภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำผิดโดยยื่นคำขอต่อคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาหรือคณะอนุกรรมการ ตามแบบฟอร์มที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญากำหนด ทั้งนี้ สำหรับการยื่นคำขอของผู้เสียหายหรือจำเลยในประเทศไทยจะต้องเป็นการยื่นคำขอด้วยตนเองต่อจุดยื่นคำขอต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเดิมได้กำหนดให้ยื่นคำขอต่อสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (สชง.) เท่านั้น

แต่ปัจจุบันได้มีการกระจายจุดรับคำขอให้มากขึ้นเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เช่น สำนักงานยุติธรรมจังหวัด สถานีตำรวจ/เรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดี ผู้เสียหาย จำเลย ทายาทที่ได้รับความเสียหาย หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ จะต้องมายื่นคำขอด้วยตนเอง โดยยังไม่ปรากฏว่ามีช่องทางอื่นเพื่อเป็นทางเลือกในการใช้สิทธิ เช่น การยื่นคำขอผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือการยื่นคำขอทางไปรษณีย์ เป็นต้น

2) ขั้นตอนการพิจารณาคำขอ

ราชอาณาจักรสวีเดนกำหนดให้ศาลทำหน้าที่เป็นองค์กรที่มีอำนาจพิจารณาคำขอค่าชดเชย เนื่องจากกระบวนการพิจารณาของศาลมีความรวดเร็ว และสามารถให้ข้อยุติซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย อย่างไรก็ดี จากการศึกษายังไม่พบข้อมูลสถิติที่ชัดเจนเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิพากษาคดีของศาลสวีเดน ในขณะที่ประเทศไทยกำหนดให้คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกิน 16 คน หรือคณะอนุกรรมการที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าว โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้กำหนดระยะเวลาในการให้บริการตั้งแต่ขั้นตอนการพิจารณาตรวจสอบและเสนอความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจนกระทั่งการจัดทำคำวินิจฉัยของคณะกรรมการฯ/คณะอนุกรรมการฯ สำหรับการยื่นคำขอของผู้เสียหายและจำเลยไว้ที่ 52 วันทำการ และ 63 วันทำการ ตามลำดับ โดยเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ได้กระจายอำนาจให้คณะอนุกรรมการฯ สามารถพิจารณาอนุมัติค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาได้ในเขตพื้นที่รับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งส่งผลให้การพิจารณาคำขอเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ดี จากข้อมูลสถิติของสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเกี่ยวกับแนวทางการพิจารณาจ่ายค่าชดเชยของคณะกรรมการฯ ในปี พ.ศ. 2559 ก่อนที่จะมีการแก้ไขกฎหมายกระจายอำนาจให้แก่คณะอนุกรรมการฯ จะเห็นได้ว่า ในช่วงเวลาดังกล่าว คณะกรรมการฯ มีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของคณะอนุกรรมการฯ (ซึ่งขณะนั้นมีอำนาจเพียงการเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการฯ) ในอัตราที่สูงมากถึงร้อยละ 92.93 อันสะท้อนให้เห็นว่าการพิจารณาคำขอค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญามีแนวทางที่เป็นที่ยุติและยอมรับโดยทั่วกันแล้วในระดับหนึ่ง จึงทำให้มีคณะกรรมการฯ และคณะอนุกรรมการฯ มีความเห็นในทางที่สอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ จากสถิติดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีข้อสังเกตว่า สำหรับขั้นตอนการพิจารณาคำขอโดยคณะกรรมการฯ/คณะอนุกรรมการฯ นั้น น่าจะสามารถลดขั้นตอนหรือกระบวนการบางอย่างลงได้อีก เพื่อให้การพิจารณามีความรวดเร็วขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะในกรณีที่มีแนวทางการพิจารณาจ่ายค่าชดเชยที่ค่อนข้างชัดเจนแล้ว

อนึ่ง ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า จากการเปรียบเทียบประเภทของค่าชดเชยของประเทศไทยและราชอาณาจักรสวีเดนที่จะพิจารณาจ่ายให้นั้น พบว่าแม้กฎหมายของประเทศไทยและราชอาณาจักรสวีเดนต่างมีการรับรองค่าชดเชยเป็นตัวเงินสำหรับความเสียหายทางจิตใจไว้เช่นกัน แต่ข้อแตกต่างคือ สำหรับราชอาณาจักรสวีเดนเป็นการให้ “ค่าชดเชยจากความทุกข์ทรมานทางจิตใจ” ซึ่งมีความหมายกว้างกว่า “ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจ” ตามกฎหมายไทยซึ่งจำกัดเฉพาะกรณีที่เข้ารับการบำบัดทางจิตใจจากสถานพยาบาลและมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นตามใบรับรองแพทย์เป็นหลักฐาน

3) ขั้นตอนการจ่ายเงิน

ภายหลังจากที่คณะกรรมการฯ/คณะอนุกรรมการฯ มีคำวินิจฉัยแล้ว หากเป็นกรณีที่เป็นการอนุมัติให้จ่ายเงินค่าชดเชย ข้อ 8 ของกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กำหนดให้ผู้เสียหายหรือจำเลยต้องยื่นแบบคำขอรับเงินพร้อมเอกสารหลักฐานตามแบบที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญากำหนด โดยอาจยื่นด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ ทั้งนี้ กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพได้กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการขอรับเงินหลังคำวินิจฉัยเป็นจำนวนถึง 7 ขั้นตอน รวมระยะเวลาการให้บริการทั้งหมด 12 วันทำการ โดยเจ้าหน้าที่จะต้องตรวจสอบแบบคำขอรับเงินอีกครั้งก่อนที่จะดำเนินการเบิกจ่ายเงิน นอกจากนี้ยังพบว่า จากสถิติการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. 2545 – 2561 (ข้อมูล ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2561) ปัจจุบันรัฐยังคงการจ่ายเงินค่าชดเชยอยู่อีกเป็นเงินรวมทั้งสิ้น 137,400,218.93 บาท แสดงให้เห็นว่างบประมาณที่รัฐใช้ในการช่วยเหลือผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญายังไม่เพียงพอ ทำให้ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาได้รับเงินล่าช้า และมีลักษณะเป็นการจ่ายเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อเยียวยาเบื้องต้นเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากราชาอาณาจักรสวีเดนที่วางระบบการจ่ายค่าชดเชยภายใต้โครงสร้างรัฐสวัสดิการที่มีใช้เพียงการสงเคราะห์เบื้องต้น แต่เป็นการชดเชยอย่างเต็มที่ตามที่ควรจะได้รับจริง นอกจากนี้ การบริหารแหล่งเงินของราชอาณาจักรสวีเดน นอกจากจะใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีแล้ว ยังมีเงินค่าปรับจากผู้กระทำผิดที่มีโทษจำคุกโดยเป็นรายได้ส่วนใหญ่ที่สนับสนุนเข้ากองทุนช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Fund) ซึ่งจะถูกนำมาใช้ในการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

4.1.2 ปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติงานด้านการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 7 คน ในประเด็นปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยใน

คดีอาญาของประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นตอนการยื่นคำขอ 2) ขั้นตอนการพิจารณาคำขอ 3) ขั้นตอนการเบิกจ่ายเงิน โดยมีผลการศึกษาดังนี้

4.1.2.1 ขั้นตอนการยื่นคำขอ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมดพบปัญหาอุปสรรคในขั้นตอนการยื่นคำขอ โดยมีประเด็นปัญหา 3 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาด้านกระบวนการยื่นคำขอ ปัญหาด้านบุคลากรไม่เพียงพอ และปัญหาด้านการประสานส่งต่อและติดตามผล โดยยกตัวอย่างจากการสะท้อนคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1) ปัญหาด้านกระบวนการยื่นคำขอ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 กล่าวว่า “ส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนมักเพียงแต่ดำเนินการแจ้งสิทธิ แต่ไม่ได้รับคำขอเพื่อส่งต่อสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา โดยปัจจุบันสำนักงานฯ อยู่ระหว่างการศึกษาระบบการยื่นคำขอผ่านอินเทอร์เน็ต”

2) ปัญหาด้านบุคลากรไม่เพียงพอ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 กล่าวว่า “ในกระบวนการรับคำขอ ซึ่งต้องรับผิดชอบตั้งแต่งานธุรการ งานประชุม จัดทำสำนวน ตรวจสอบเอกสาร และการจัดทำความเห็น ซึ่งเป็นพนักงานจ้างเหมาบริการตำแหน่งนิติกร แสดงให้เห็นว่าขาดแคลนอัตรากำลังของข้าราชการ หรือพนักงานราชการ ที่จะดำเนินการดังกล่าว”

3) ปัญหาด้านการประสานส่งต่อและติดตามผล ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 กล่าวว่า “มีการแจ้งสิทธิและรับคำขอตามพระราชบัญญัติฯ แต่ภายหลังส่งเรื่องต่อไปยังสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา พนักงานสอบสวนไม่สามารถติดตามความคืบหน้าของการพิจารณาการขอรับค่าชดเชยได้ เมื่อประชาชนมาสอบถามพนักงานสอบสวนไม่สามารถตอบข้อซักถามได้”

4.1.2.2 ขั้นตอนการพิจารณาคำขอ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ครึ่งหนึ่งพบปัญหาอุปสรรคในขั้นตอนการพิจารณาคำขอ โดยมีประเด็นปัญหา 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาด้านการขาดการเยียวยาในรูปแบบอื่นนอกเหนือจากการช่วยเหลือทางการเงิน และปัญหาด้านบุคลากรไม่เพียงพอ โดยยกตัวอย่างจากการสะท้อนคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1) ปัญหาด้านการขาดการเยียวยาในรูปแบบอื่นนอกเหนือจากการช่วยเหลือทางการเงิน ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 กล่าวว่า “มีปัญหาในส่วนของการพิจารณาให้ค่าชดเชยสำหรับความเสียหายในทางจิตใจ กล่าวคือ ยังไม่มีแนวทางการพิจารณาที่ชัดเจน สืบเนื่องจากความเสียหายทางจิตใจค่อนข้างเป็นนามธรรม มีความยุ่งยากในการประเมินค่าออกมาเป็นตัวเงิน ประการสำคัญ คือ แม้ว่ากฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ข้อ 3 (2) กำหนดให้จ่ายค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจได้ แต่ค่าชดเชยรายการดังกล่าวต้องเป็นกรณีที่ผู้เสียหายได้เข้ารับการ

บำบัดรักษาทางจิตใจในสถานพยาบาลและมีใบรับรองแพทย์เป็นหลักฐานประกอบการขอเบิกจ่าย ซึ่งในความเป็นจริงมีหลายกรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้เข้ารับการบำบัดรักษาทางจิตใจ ทั้งที่มีความเสียหายทางจิตใจเกิดขึ้นจริง จึงไม่อาจขอรับค่าชดเชยตามกระบวนการดังกล่าวได้”

2) ปัญหาด้านบุคลากรไม่เพียงพอ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 กล่าวว่า “มีคณะกรรมการฯ ไม่ครอบคลุมทุกจังหวัด ปัจจุบันมีคณะกรรมการฯ ประจำจังหวัดเพียง 15 คณะ และคณะกรรมการฯ ประจำภูมิภาค 4 คณะซึ่งคณะกรรมการฯ แต่ละคณะต้องรับผิดชอบหลายจังหวัด ทำให้กระบวนการพิจารณาล่าช้า”

4.1.2.3 ขั้นตอนการจ่ายเงิน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมดพบปัญหาอุปสรรคประเด็นในขั้นตอนการจ่ายเงินโดยมีประเด็นปัญหา 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณในการชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาไม่เพียงพอ และปัญหาด้านกระบวนการแสดงตนภายหลังคณะกรรมการฯ วินิจฉัยให้จ่ายค่าชดเชย โดยยกตัวอย่างจากการสะท้อนคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1) ปัญหาด้านงบประมาณในการชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาไม่เพียงพอ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 กล่าวว่า “ปัจจุบัน สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ใช้งบประมาณในการชดเชยค่าเสียหายฯ จากงบประมาณแผ่นดินเพียงแหล่งเดียว ไม่มีงบประมาณจากแหล่งอื่น ซึ่งในแต่ละปีงบประมาณมีวงเงินที่คณะกรรมการวินิจฉัยให้เบิกจ่ายได้มากกว่าวงเงินที่ได้รับการจัดสรร ต้องขอรับการจัดสรรจากงบกลาง และงบเหลือจ่ายจากโครงการดำเนินงานเพิ่มเติมทุกปี ส่งผลให้การเบิกจ่ายบางรายล่าช้า” และ “สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา มีแนวคิดที่จะตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาด้วยหารายได้จากการเก็บภาษีสรรพสามิต แต่มีข้อจำกัดด้านกฎหมายจึงไม่สามารถดำเนินการได้” ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

2) ปัญหาด้านกระบวนการแสดงตนภายหลังการวินิจฉัยให้จ่ายค่าชดเชย ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 กล่าวว่า “ภายหลังคณะกรรมการฯ วินิจฉัยให้รัฐจ่ายค่าชดเชย ผู้ยื่นคำขอต้องแสดงตนเพื่อขอรับเงินอีกครั้ง เป็นการดำเนินการซ้ำซ้อน เนื่องจากได้ดำเนินการยื่นในขั้นตอนการยื่นคำขอแล้ว ส่งผลให้การเบิกจ่ายเงินล่าช้า และผลิตซ้ำความเจ็บปวดแก่ผู้เสียหาย”

4.1.2.4 ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นการพัฒนาการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นการพัฒนาการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ดังนี้

1) สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ควรแจ้งข้อมูลการดำเนินการให้พนักงานสอบสวนทราบเป็นระยะ

2) ควรแก้ไขกฎหมายให้รองรับพัฒนาระบบยื่นคำขอรับการชดเชยแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และเข้าถึงสิทธิของประชาชน เนื่องจากปัจจุบัน กฎหมายกำหนดให้ต้องยื่นคำขอด้วยตนเองต่อคณะกรรมการหรือคณะกรรมการตามแบบที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญากำหนด และคณะกรรมการไม่ได้กำหนดช่องทางอื่นในการยื่นคำขอแต่อย่างใด

3) การพิจารณาและมีคำวินิจฉัย ควรมีการกระจายอำนาจให้ฝ่ายเลขาฯ สามารถพิจารณาอนุมัติการเยียวยาในบางกรณี เพื่อลดจำนวนเรื่องที่ส่งให้คณะกรรมการฯ พิจารณา

4) ควรมีการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในรูปแบบอื่น นอกเหนือจากการช่วยเหลือทางการเงิน เช่น การเยียวยาจิตใจ และการช่วยเหลือด้านอาชีพ

5) ควรมีการลดขั้นตอนที่ให้ผู้ยื่นคำขอต้องแสดงตนเพื่อขอรับเงินอีกครั้ง โดยให้มีการยื่นคำขอและแสดงตนเพื่อขอรับเงินในครั้งแรกเพียงครั้งเดียว

4.1.3 แนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

จากการศึกษากระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาตลอดถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาได้รับค่าชดเชยอย่างรวดเร็ว เป็นธรรม และมีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศไทย จึงควรพัฒนากระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

4.1.3.1 การพัฒนาขั้นตอนการยื่นคำขอ

เพื่อลดภาระด้านบุคลากรที่จะต้องรับคำขอและตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ รวมถึงเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ลดต้นทุนด้านงบประมาณรัฐ และลดต้นทุนของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ควรมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการยื่นคำขอและติดตามตรวจสอบคำขอของเจ้าหน้าที่ ดังนี้

1) พัฒนาระบบการยื่นคำขออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาสามารถใช้สิทธิยื่นคำขอรับค่าชดเชยได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยให้แนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไปในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ สำหรับเอกสารหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของทางราชการ ให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องที่จะประสานข้อมูลระหว่างกัน เพื่อการตรวจสอบสิทธิในการขอรับค่าชดเชย โดยมีต้องให้เป็นภาระแก่ประชาชนในการแนบเอกสารหลักฐานประกอบคำขอจำนวนมากเกินจำเป็น

2) เร่งรัดพัฒนาฐานข้อมูลระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้เชื่อมโยงถึงกัน ได้อย่างครบวงจร เพื่อประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการตรวจสอบสิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยของผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา

4.1.3.2 การพัฒนาขั้นตอนการพิจารณาคำขอ

1) พัฒนาแนวทางการพิจารณาค่าชดเชยสำหรับความเสียหายทางจิตใจให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น เพื่อการเข้าถึงสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาตามที่พึงจะได้รับอย่างแท้จริง โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกำหนดแนวทางการให้ค่าชดเชยสำหรับความเสียหายทางจิตใจ โดยไม่ต้องสัมพันธ์กับความเสียหายทางกายก็ได้ ประกอบกับหลายกรณีเป็นความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นจริงแก่ผู้เสียหายหรือจำเลยแต่มีได้ถึงขั้นมีภาวะเจ็บป่วยทางจิตใจที่ต้องเข้ารับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจ จึงควรกำหนดแนวทางการพิจารณาค่าชดเชยสำหรับความเสียหายทางจิตใจที่เปิดกว้างมากขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะกรณีที่เป็นความเสียหายชัดเจนต่อจิตใจ ในขณะเดียวกันก็ควรต้องวางเงื่อนไขบางประการมิให้มีการขอค่าชดเชยทางจิตใจที่ไม่สมเหตุสมผลมากเกินไป (floodgate) ดังนี้

(1) กรณีผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้ยื่นคำขอ

- ให้พิจารณาว่าความเสียหายทางจิตใจดังกล่าวเป็นความเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิดอาญา หรือความเสียหายโดยอ้อม
- ไม่จำเป็นต้องเป็นความเจ็บป่วยทางจิตใจ แต่ให้พิจารณาว่าความเสียหายทางจิตใจดังกล่าวมีผลกระทบต่ออนามัยหรือความเป็นอยู่โดยปกติสุขของผู้ยื่นคำขอหรือไม่ อย่างไร โดยผู้ยื่นคำขอมิหน้าที่ต้องพิสูจน์

(2) กรณีทายาทของผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้ยื่นคำขอ ให้พิจารณาว่าความเสียหายทางจิตใจดังกล่าวมิใช่แค่อารมณ์ ความรู้สึก แต่เป็นความเจ็บป่วยทางจิตใจที่เกิดขึ้นจริงกับทายาท

อนึ่ง สำหรับกรณีของจำเลยในคดีอาญาที่ยังไม่ถึงแก่ความตาย ควรต้องมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้มีการรองรับสิทธิของจำเลยในคดีอาญาในการได้รับค่าชดเชยสำหรับความเสียหายทางจิตใจรายการอื่น ๆ ที่มีใช้ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจด้วย เนื่องจากกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ยังมิได้กำหนดไว้

2) สำหรับการพิจารณาค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายกรณีที่มีแนวทางการพิจารณาที่ชัดเจนแล้ว ควรกระจายอำนาจในการพิจารณาอนุมัติให้แก่ฝ่ายเลขานุการฯ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ผู้อำนวยการสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพื้นที่ หรือหัวหน้าหน่วยงานอื่นซึ่งเป็นข้าราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้ โดยอาจมี

การกำหนดวงเงินที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของบุคคลดังกล่าว และให้ผู้อำนวยความสะดวกรายงานผลการอนุมัติให้คณะกรรมการฯ/คณะอนุกรรมฯ ทราบทุกเดือน ส่วนในกรณีที่ปัญหาที่ยากซับซ้อนในการพิจารณา หรือเป็นกรณีที่เกินวงเงินที่ผู้อำนวยความสะดวกมีอำนาจอนุมัติ ให้เสนอต่อคณะกรรมการฯ หรือ คณะอนุกรรมการฯ เป็นผู้อนุมัติ เพื่อความรอบคอบ รัดกุม

4.1.3.3 การพัฒนาขั้นตอนการจ่ายเงิน

1) ลดภาระของผู้เสียหายหรือประชาชนที่ได้รับอนุมัติค่าชดเชย มิให้ต้อง แสดงตนเพื่อยื่นคำขอรับเงินอีกครั้ง โดยกำหนดให้มีการยื่นคำขอรับค่าชดเชยพร้อมทั้งเอกสารหลักฐาน ในการขอรับเงินไปพร้อมกันตั้งแต่การยื่นคำขอครั้งแรก และหากมีการพิจารณาอนุมัติให้จ่ายค่าชดเชย ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการเบิกจ่ายเงินให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาโดยไม่ต้องย้อนมาตรวจสอบ สิทธิในการรับเงินอีก

2) พัฒนาการบริหารงบประมาณที่จะนำมาใช้จ่ายเป็นค่าชดเชยให้แก่ ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา โดยการผลักดันอย่างจริงจังในระดับนโยบายของรัฐบาลให้มีระบบ กองทุนเข้ามาช่วยสนับสนุนงบประมาณอีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากการใช้งบประมาณโดยตรงจากรัฐซึ่งมี ข้อจำกัดในการจัดสรรในแต่ละปี ทั้งนี้ จำเป็นต้องทำการศึกษาเชิงลึกถึงความเป็นไปได้และความคุ้มค่า ระหว่างการนำกองทุนที่มีอยู่แล้ว คือ กองทุนยุติธรรม มาใช้จ่ายในเรื่องนี้อย่างครบวงจร ตั้งแต่การ ชดเชยเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจำเลยในคดีอาญา หรือการจัดตั้งกองทุนเพื่อการช่วยเหลือ เยียวยาผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะ โดยการจัดหาแหล่งเงินหมุนเวียนจาก ช่องทางต่าง ๆ เช่น จากค่าปรับในคดีอาญาของผู้กระทำผิด เงินบริจาคของประชาชน เป็นต้น

4.1.3.4 การพัฒนาด้านอื่นๆ

นอกจากการเยียวยาทางการเงินให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาแล้ว การให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะรับรู้ความคืบหน้าในการดำเนินคดีในทุกขั้นตอน สิทธิที่จะมีส่วนร่วมและ นำเสนอข้อเท็จจริง หรือให้ข้อเสนอในการบังคับโทษ หรือใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษเพื่อ ประกอบการพิจารณาของศาล และควรได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย ตลอดถึงการช่วยเหลือใน รูปแบบอื่นๆ ที่มีใช้ตัวเงิน เช่น การช่วยเหลือด้านอาชีพ ก็นับว่าเป็นสิทธิที่สำคัญสำหรับการช่วยเหลือ เยียวยาเพราะเป็นการให้ความสำคัญทางด้านจิตใจแก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในการที่จะมีส่วนร่วมในการที่ ได้เห็นผู้กระทำผิดถูกลงโทษ การดำเนินการเพิ่มเติมในส่วนที่กล่าวมาในช่วงต้นเปรียบเสมือน แนวทางหรือมาตรการสนับสนุนการเยียวยาทางจิตใจให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยอีกทางหนึ่ง

4.2 อภิปรายผล

4.2.1 กระบวนการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

จากผลการศึกษากระบวนการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย และราชอาณาจักรสวีเดน สามารถอภิปรายผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบได้ ดังนี้

4.2.1.1 ขั้นตอนการยื่นคำขอ

จากการเก็บข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยพบว่าในการยื่นคำขอในการจ่ายชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องเป็นผู้เสียหายหรือจำเลยได้รับความเสียหายในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ในฐานความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ส่วนจำเลยในคดีอาญา คือบุคคลซึ่งถูกอัยการฟ้องเป็นคดีอาญาต่อศาลโดยถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีและปรากฏว่าศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด รวมถึงทายาทของบุคคลดังกล่าว โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา โดยเป็นบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ หรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ และเมื่อเปรียบเทียบกับราชอาณาจักรสวีเดน ตามที่ปรากฏในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, วรณพร เตชะโกศิยวณิช, ทองใหญ่ อัยยะวรากุล. 2559) รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะและครบวงจร : กรณีศึกษาประเทศสวีเดน พบว่ามีการศึกษาในส่วนของการยื่นคำขอของเหยื่ออาชญากรรมโดยผู้วิจัยถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการชดเชยความเสียหาย ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า ในประเทศไทยการยื่นคำขอมีขั้นตอนในการยื่นไม่แตกต่างจากราชาอาณาจักรสวีเดน เพียงแต่ช่องทางการยื่นที่ม้น้อยกว่าเมื่อเทียบกับราชอาณาจักรสวีเดนทำให้บางครั้งผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอาจไม่ได้เข้าสู่กระบวนการทุกคดี ประกอบกับกระบวนการยื่นคำขอมีขั้นตอนที่ยุ่งยากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับราชอาณาจักรสวีเดน โดยราชอาณาจักรสวีเดน ศาลจะดำเนินการสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายและมีหน่วยบังคับคดีท้องถิ่นทำหน้าที่จัดเก็บค่าชดเชยแทนผู้เสียหาย ซึ่งสำหรับประเทศไทยผู้เสียหาย หรือจำเลย หรือทายาท จะเป็นผู้ดำเนินการกระบวนการเรียกร้องค่าชดเชยความเสียหายเอง

4.2.1.2 ขั้นตอนการพิจารณาคำขอ

กระบวนการพิจารณาค่าชดเชยความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมนั้นมาจากแนวคิดในการชดเชยค่าเสียหายตามปณิญาสากล่าวด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ที่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึง

กระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to justice and fair treatment) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation) การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ (Assistance) ปฏิญญาสากลดังกล่าวได้กำหนดให้รัฐ ชุมชน หรือองค์กรต่างๆ ต้องร่วมมือให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไม่ว่าด้านการรักษาพยาบาล การเยียวยาด้านร่างกาย จิตใจและทางสังคม นอกจากนี้กฎบัตรสหประชาชาติ (United Nations Declaration) มาตรา 12 ก็ได้บัญญัติถึงเรื่องการทดแทนค่าเสียหายโดยรัฐดังกล่าวไว้ด้วย โดยกล่าวว่ารัฐควรพยายามจัดให้มีการทดแทนค่าเสียหายทางด้านการเงินให้แก่เหยื่ออาชญากรรม ในกรณีที่เขาไม่ได้รับการชดเชยอย่างเต็มที่จากผู้กระทำความผิด ซึ่งจากการศึกษาทั้งในประเทศไทยและราชอาณาจักรสวีเดน พบว่าต่างก็ให้ความสำคัญกับการเยียวยาผู้เสียหายภายใต้หลักปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 และถือเป็นหลักสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายของทั้งสองประเทศ เพียงแต่ประเทศไทยในขั้นตอนการพิจารณามีขั้นตอนที่ยืดยาวกว่าราชอาณาจักรสวีเดน และการดำเนินการในการพิจารณาขอรับค่าชดเชยในคดีอาญาของราชอาณาจักรสวีเดนมีช่องทางการดำเนินการมากกว่าประเทศไทย โดยผู้เสียหายต้องมีการฟ้องร้องค่าเสียหายทางแพ่ง ซึ่งอาจแยกฟ้องหรือฟ้องรวมภายใต้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาเพื่อเรียกค่าเสียหายบนพื้นฐานของการชดเชยผู้เสียหาย โดยเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียที่เกิดขึ้นกับร่างกาย จิตใจ ค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ หรือที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพจิตใจ การสูญเสียรายได้ ตลอดจนการสูญเสียเกียรติและศักดิ์ศรี โดยผู้กระทำความผิดต้องจ่ายค่าชดเชยไม่ว่าจะเป็นกรณีกระทำโดยเจตนาหรือประมาท ซึ่งมีส่วนที่เหมือนและต่างกัน ในส่วนของความเสียหายที่ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่ประเทศไทยได้รับไม่รวมถึงความเสียหายทางจิตใจ ซึ่งการพิจารณาความเสียหายทางจิตใจที่จะได้รับความเยียวยาในต่างประเทศจะได้รับการชดเชย โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights, 1948) ซึ่งแม้จะมีได้มีฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศทางนิตินัย แต่เปรียบเสมือนกฎบัตรหรือรัฐธรรมนูญขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานหรือสิทธิมนุษยชนที่เป็นแนวทางให้กับรัฐภาคีแห่งองค์การสหประชาชาติทั้งหลาย ในการบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชนภายในรัฐนั้น ๆ ด้วยความเป็นสากล ไม่เลือกปฏิบัติ และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงมีงานวิจัยที่ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายลักษณะละเมิด พบว่าเมื่อพิจารณาถึงค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเห็นได้ว่าหลักการทางกฎหมายกับความเสียหายของบุคคลตามความเป็นจริงมีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกัน โดยที่พิจารณาเฉพาะแต่กรณีความเสียหายทางจิตใจซึ่งมีผลมาจากความเสียหายทางร่างกายเท่านั้นที่จะได้รับความชดเชย และการสูญเสียเกียรติและศักดิ์ศรี ประกอบกับในประเทศไทยคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ

ที่ดำเนินการพิจารณาไม่ครอบคลุมทุกจังหวัด ปัจจุบันมีคณะกรรมการฯ ประจำจังหวัดเพียง 15 คณะ และคณะกรรมการฯ ประจำภูมิภาค 4 คณะ ซึ่งคณะกรรมการฯ แต่ละคณะต้องรับผิดชอบหลายจังหวัด ทำให้กระบวนการพิจารณาล่าช้า

4.2.1.3 ขั้นตอนการจ่ายเงิน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นรากฐานประการหนึ่งของสังคม โดยมีรัฐเป็นส่วนสำคัญในการรักษาสังคมให้เที่ยงธรรม สงบสุข และปลอดภัย ด้วยการรักษาความปลอดภัยสาธารณะ บังคับใช้กฎหมาย และคุ้มครองสิทธิประชาชน ทั้งนี้ จากสาระสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า เมื่อได้ศึกษาจากระบบการบริหารเงินที่ใช้จ่ายสำหรับการเยียวยาผู้เสียหายผู้เสียหายในประเทศไทย จากสรุปผลการช่วยเหลือทางการเงินผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พบว่าเงินที่มาชดเชยให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาล้วนมาจากเงินงบประมาณแผ่นดินเพียงแหล่งเดียว เทียบกับผลการเบิกจ่ายงบประมาณโดยคณะกรรมการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาและคณะกรรมการฯ ซึ่งไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการชดเชยให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เพื่อเป็นการชดเชยความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมนั้น ซึ่งเมื่อได้ศึกษาแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการจ่ายค่าชดเชยของราชอาณาจักรสวีเดนตามรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะและครบวงจร พบว่ามีการจ่ายเงินในรูปแบบที่แตกต่างจากประเทศไทย กล่าวคือ การจ่ายค่าชดเชยของราชอาณาจักรสวีเดนมีแหล่งเงินทุนจากหลายแหล่ง ไม่ว่าจะเป็นบริษัทประกันภัย การสนับสนุนโดยงบประมาณของรัฐ “Criminal Injuries Compensation” ภายใต้งานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (มาจากการจัดเก็บภาษีของประชาชน และเงินค่าปรับจากผู้กระทำผิดที่มีโทษจำคุกที่สนับสนุนเข้ากองทุน Crime victim fund) และประกันภัยสาธารณะ จึงเห็นได้ว่ากระบวนการขอรับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของราชอาณาจักรสวีเดนเอื้อต่อประชาชนในการเข้าถึงสิทธิในการได้รับการเยียวยาชดเชยมากกว่าประเทศไทย ทั้งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน มาตรา 25 ก็ได้วางหลักการเดียวกันในการคุ้มครองผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำผิดอาญาของบุคคลอื่น ประกอบกับมาตรา 258 ง. (1) บัญญัติว่า “ให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และมีกลไกช่วยเหลือประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ รวมตลอดทั้งการสร้างกลไกเพื่อให้มีการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม” ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความสงบเรียบร้อยของสังคม

4.2.2 ปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติงานด้านการขอรับค่าชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย

จากประเด็นปัญหาอุปสรรคที่พบในผลการศึกษาทั้ง 3 ขั้นตอนนั้น พบว่ามี 5 ประเด็นปัญหา ได้แก่

1. ปัญหาด้านกระบวนการส่งต่อและติดตามผล
2. ปัญหาด้านบุคลากรไม่เพียงพอ
3. ปัญหาด้านการขาดการเยียวยาในรูปแบบอื่น นอกเหนือจากการช่วยเหลือทางการเงิน เช่น การเยียวยาจิตใจ การช่วยเหลือด้านอาชีพ เป็นต้น
4. ปัญหาด้านงบประมาณในการชดเชยผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา
5. ปัญหาด้านกระบวนการแสดงตนภายหลังคณะกรรมการฯ วินิจฉัยให้จ่ายค่าชดเชย

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้นพบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ไตรรัตน์ อัทธภูมิ, 2557) เรื่องปัญหาการเยียวยาผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งผลการศึกษาพบว่าปัญหาการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจยังไม่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายและขาดกระบวนการที่ช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายด้านจิตใจ ทำให้ขาดความเสมอภาคในการจ่ายค่าตอบแทนที่ชัดเจนและปัญหาการเยียวยาผู้เสียหายในด้านอื่น นอกเหนือจากการจ่ายเงินเป็นค่าตอบแทน เนื่องจากที่ผ่านมามักมุ่งเน้นเฉพาะแต่การช่วยเหลือทางการเงินเท่านั้น ยังขาดกลไกการเยียวยาผู้เสียหายในด้านอื่น เช่น การฟื้นฟูสภาพร่างกาย หรือจิตใจให้สามารถกลับคืนสู่สังคมและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, วรณพร เตชะโกศิยวณิช, ทองใหญ่ อัยยะวรากุล, 2559) รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะและครบวงจร : กรณีศึกษาประเทศสวีเดน ซึ่งผลการศึกษาพบว่ารัฐควรที่จะมีการบูรณาการข้อมูลและเพื่อให้เกิดการเยียวยาผู้เสียหาย ช่วยเหลืออาชญากรรมให้มีความเข้าใจสอดคล้องกันเพื่อให้ระบบการบูรณาการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญคือความยั่งยืนของการทำงาน จำเป็นต้องมีงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ ดังนั้น การผลักดันให้มีการจัดตั้งกองทุนเหยื่ออาชญากรรมจึงเป็นความท้าทายในการจัดรูปแบบกองทุนที่ต้องมีการจัดตั้งโดยใช้งบประมาณรัฐในเบื้องต้น จนกระทั่งสามารถมีการจัดการแหล่งเงินเข้ามาในระบบ จนไม่จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณของรัฐ หรือใช้งบประมาณรัฐให้น้อยที่สุด และควรที่จะจัดตั้งกองทุนเหยื่ออาชญากรรม

ปัญหาดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ณัฐกฤตกานต์ เกิดขาว, 2556) เรื่องปัญหาทางกฎหมายในการเยียวยาผู้ต้องหาและจำเลยตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย

และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งผลการศึกษาพบว่าองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเมื่อมีคำวินิจฉัยในเรื่องค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในปัจจุบัน ได้แก่ คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา โดยพบว่าการที่ให้อำนาจคณะกรรมการฯ เป็นผู้พิจารณาคำวินิจฉัยในเรื่องค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายยังไม่มีเหมาะสมและไม่เป็นธรรมแก่จำเลยเท่าที่ควร ด้วยเหตุว่าแม้คณะกรรมการจะประกอบด้วยผู้แทนจากหลายหน่วยงานแต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีคณะกรรมการคนใดเป็นผู้ที่เข้าไปรับรู้ถึงพฤติกรรมแห่งคดีในการพิจารณาพิพากษาของศาลแต่อย่างใด การให้องค์กรศาลซึ่งเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดี เป็นผู้ทำคำวินิจฉัยจะมีความเหมาะสมกว่า

4.2.3 แนวทางการพัฒนาระบบการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

4.2.3.1 การพัฒนาขั้นตอนการยื่นคำขอ

1) การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยพัฒนาขั้นตอนการยื่นคำขอในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปกฎหมาย ตามมาตรา 258 ค. (1) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งกำหนดให้ปรับปรุงกฎหมายมิให้เป็นการสร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น และยังสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564) ซึ่งออกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับดังกล่าวที่กำหนดให้มี “การพัฒนากลไกช่วยเหลือและเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม” เป็นหนึ่งในประเด็นปฏิรูปที่สำคัญ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เสียหายและจำเลยมีหลักประกันการคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดหลักการให้มีแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาสะดวกและง่ายขึ้น และยังสอดคล้องกับหลักการตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 ซึ่งกำหนดว่าในการดำเนินการเกี่ยวกับการรับคำขอ จะกำหนดให้มีการยื่นคำขอผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

2) การเร่งรัดพัฒนาฐานข้อมูลระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้เชื่อมโยงถึงกันได้อย่างครบวงจร เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่นั้น สอดคล้องกับมาตรา 258 ข. (2) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ให้มีการบูรณาการฐานข้อมูลของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นระบบข้อมูลเพื่อการบริหารราชการแผ่นดินและการบริการประชาชน

4.2.3.2 การพัฒนาขั้นตอนการพิจารณาคำขอ

1) การพัฒนาแนวทางการพิจารณาค่าชดเชยสำหรับความเสียหายทางจิตใจให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น สอดคล้องกับพื้นฐานของหลักเกณฑ์ทางการแพทย์ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (จักรินทร์ โกเมศ. 2554) ซึ่งศึกษาเรื่อง “ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายลักษณะละเมิด” โดยพบว่าความเสียหายทางจิตใจสามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่จำเป็นต้องมีความเสียหาย

ทางร่างกายมาก่อน กล่าวคือ ผู้ป่วยทางจิตใจหรือโรคในทางจิตเวชเป็นรูปแบบความเสียหายทางจิตใจ โดยแท้ ที่อาจไม่มีความเสียหายทางร่างกายเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น การกำหนดแนวทางให้ค่าชดเชย สำหรับความเสียหายทางจิตใจ จะช่วยให้ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเข้าถึงสิทธิตามที่พึงจะได้รับมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966) ได้คุ้มครองบุคคลที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้วางหลักการลักษณะเดียวกันโดยกำหนดให้บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น มีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งหมายรวมถึงค่าชดเชยสำหรับความเสียหายทางจิตใจด้วย

2) การกระจายอำนาจในการพิจารณาอนุมัติของคณะกรรมการฯ หรือ คณะอนุกรรมการฯ ไปให้แก่ฝ่ายเลขานุการฯ สำหรับกรณีคำขอที่ไม่ซับซ้อนมากนักและมีแนวทางการพิจารณาค่อนข้างคงที่แล้ว นั้น เป็นการช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาให้เกิดความรวดเร็วยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับมาตรา 258 ค. (1) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่วางหลักการให้ “.... มีการใช้ระบบอนุญาตและระบบการดำเนินการโดยคณะกรรมการเพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อให้การทำงานเกิดความคล่องตัว โดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินจำเป็น”

4.2.3.3 การพัฒนาขั้นตอนการจ่ายเงิน

1) การลดภาระของประชาชนโดยมิให้ต้องยื่นคำขอรับเงินอีกครั้งภายหลังการอนุมัติคำขอค่าชดเชย เป็นการลดกระบวนการขั้นตอนของรัฐที่สร้างภาระเกินสมควรแก่ประชาชน อันเป็นไปตามมาตรา 258 ค. (1) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดให้มีการปฏิรูปกฎหมายที่ไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและระบบการบริหารงานยุติธรรมที่มุ่งอำนวยความสะดวกและคุ้มครองสิทธิให้แก่ประชาชนเป็นสำคัญ

2) การพัฒนาระบบกองทุนเข้ามาช่วยลดภาระงบประมาณของภาครัฐในการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, วรณพร เตชะโกศิยวณิช, ทองใหญ่ อัยยะวรากุล. 2559) รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะและครบวงจร : กรณีศึกษาประเทศสวีเดน ซึ่งเสนอว่า “เพื่อความยั่งยืนของการทำงานจำเป็นต้องมีงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ ดังนั้น การผลักดันให้มีการจัดตั้งกองทุนเหยื่ออาชญากรรมจึงเป็นความท้าทายในการจัดรูปแบบกองทุนที่ต้องมีการจัดตั้ง...จนกระทั่งสามารถมีการ

จัดหาแหล่งเงินเข้ามาในระบบจนไม่จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณของรัฐหรือใช้งบประมาณของรัฐให้น้อยที่สุด” ซึ่งมีการเสนอให้มีการนำ Crime Surcharge มาเป็นรายได้ส่วนหนึ่งของกองทุนดังกล่าวด้วย และสอดคล้องกับแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice System) สมัยใหม่ที่นอกจากจะมุ่งเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแล้วยังได้ให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันแก่สิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วย

บทที่ 5

บทสรุป และเสนอแนะ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปประเทศ โดยได้บัญญัติเรื่องการปฏิรูปประเทศไว้ในมาตรา 259 – มาตรา 261 มีการกำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศ คือ พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 ซึ่งได้มีผลใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2560 ทั้งนี้ในบทบัญญัติมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้มีแผนการปฏิรูปประเทศจำนวน 11 ด้าน โดยแผนการปฏิรูปด้านกระบวนการยุติธรรมนั้น ได้บัญญัติให้มีการกำหนดระยะเวลาการดำเนินการของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมไว้ในทุกขั้นตอน และให้มีการเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว

5.1 บทสรุป

การช่วยเหลือเยียวยาหรือชดเชยเหยื่อที่เกิดจากการก่ออาชญากรรมหรือผู้บริสุทธิ์ที่ถูกกระทำไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาที่ถูกดำเนินคดีผิดพลาดถือว่าเป็นการดำเนินการที่สำคัญต่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเพราะเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ปัจจุบันพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ได้เพิ่มเติมบทบัญญัติที่ช่วยให้การใช้สิทธิขอรับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งการกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ปล่อยตัวมีหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิในการได้รับค่าชดเชยให้ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาทราบ ทั้งการกระจายอำนาจพิจารณาอนุมัติค่าชดเชยให้แก่คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาที่รับผิดชอบเขตพื้นที่ต่าง ๆ จำนวนรวม 19 คณะ เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยจากสถิติของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้นของงานวิจัยนี้ที่สะท้อนให้เห็นว่ามีการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ รัฐจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเป็นจำนวนมากขึ้นในแต่ละปี ทั้งนี้ ตามสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของประชาชนที่มายื่นเรื่องขอใช้สิทธิหรือเยียวยาความเสียหาย ดังนั้น ในเบื้องต้นจึงต้องถือว่ารัฐได้เยียวยาให้แก่ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนได้มาตรฐานในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดี หลังจากทีพระบัญญัติฉบับดังกล่าวใช้บังคับมาระยะหนึ่งแล้วพบว่า ภาพรวมของการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวเพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหาย

และจำเลยในคดีอาญายังไม่ต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากประชาชนยังประสบอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิในการได้รับค่าชดเชยอย่างสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม สำหรับอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งเกิดจากกระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ผลคือทำให้พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังไม่สามารถคุ้มครองสิทธิแก่ประชาชนได้อย่างครบถ้วน มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสภาพของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของประเทศไทย และไม่อาจก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนได้อย่างสูงสุดตามที่ควรจะเป็น ซึ่งที่ผ่านมาการกำหนดรูปแบบกระบวนการต่างๆ ล้วนถูกกำหนดเป็นนโยบายจากระดับบนสู่ล่าง แต่เมื่อถูกนำมาใช้ในการปฏิบัติปรากฏว่ายังมีอีกหลายปัจจัยที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเต็มที่ การวิจัยครั้งนี้จึงได้ศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการขอรับค่าชดเชยดังกล่าวตามกฎหมายของประเทศไทยและราชอาณาจักรสวีเดน ซึ่งนอกจากจะแสดงให้เห็นรูปแบบของกฎหมายต่างประเทศในการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่มีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างประเทศไทยกับราชอาณาจักรสวีเดน

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับกระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทยกับราชอาณาจักรสวีเดนพบว่า ทั้งสองประเทศต่างมีหลักการที่เหมือนกันในการพิจารณาให้การชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งรวมถึงผู้เสียหายหรือจำเลยที่เป็นคนต่างด้าวด้วย ทั้งนี้ สำหรับการยื่นคำขอของผู้เสียหายหรือจำเลยในประเทศไทยจะต้องเป็นการยื่นคำขอต่อหน่วยงานต่างๆ ตามประกาศคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา กำหนด เช่น สำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พื้นที่ 1 - 4 สำนักงานยุติธรรมจังหวัด เรือนจำ และทัณฑสถาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดให้สถานีตำรวจทั่วประเทศสามารถรับคำขอของประชาชนผู้ได้รับความเสียหาย เป็นต้น ส่วนในราชอาณาจักรสวีเดน เมื่อประชาชนผู้เสียหายได้แจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้วถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ผู้เสียหายจะได้รับสิทธิในการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ โดยมีช่องทางโทรแจ้งสายด่วนผ่านทางเว็บไซต์ (www.polisen.se) หรือทางสถานีตำรวจใกล้บ้าน ตลอดจนสามารถยื่นคำขอรับค่าชดเชยผ่านทางอีเมลหรือทางไปรษณีย์ แต่สำหรับประเทศไทย นอกจากการยื่นคำขอด้วยตนเองแล้ว ยังไม่ปรากฏว่ามีช่องทางอื่นเพื่อให้ประชาชนได้มีทางเลือกของการใช้สิทธิ เช่น การยื่นคำขอผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือการยื่นคำขอทางไปรษณีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ ความแตกต่างสำคัญที่เห็นได้ชัดว่าประเทศไทยมีเจตนารมณ์ที่ดีในการมุ่งเน้นคุ้มครองเยียวยาผู้เสียหายมากกว่าราชอาณาจักรสวีเดน ได้แก่ ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิขอรับค่าชดเชยหรือเยียวยาได้ในทันทีที่ต้องอยู่ภายในเงื่อนไขเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่อยู่ถึงการกระทำความผิด โดยไม่ต้องรอให้ผลคดีอาญาถึงที่สุดเสียก่อน โดยใช้กลไกพิจารณาค้นกรองในรูปแบบของคณะกรรมการพิจารณา ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาและคณะกรรมการที่ได้รับ

มอบหมายประจำพื้นที่ต่าง ๆ โดยไม่ต้องรอผลการพิจารณาคดีถึงที่สุดของศาลหากเป็นการใช้สิทธิขอรับค่าชดเชยของผู้เสียหาย เพื่อให้การจ่ายค่าชดเชยเป็นไปอย่างเหมาะสม ไม่เกินกว่าที่สมควรจะได้รับ ในขณะที่สำหรับราชอาณาจักรสวีเดน ผู้เสียหายจะต้องยื่นใช้สิทธิภายในเวลาสามปีนับจากวันที่มีการสรุปการดำเนินคดีแล้ว หรือเมื่อมีคำพิพากษาซึ่งเป็นที่ยุติของศาลแล้ว โดยกำหนดให้ศาลทำหน้าที่เป็นองค์กรที่มีอำนาจพิจารณาคำขอรับค่าชดเชยของผู้เสียหาย เนื่องจากกระบวนการพิจารณาของศาลมีความรวดเร็ว และสามารถให้ข้อยุติซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย สำหรับกระบวนการจ่ายเงินค่าชดเชย ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องแสดงตนอีกครั้งเพื่อยืนยันแบบคำขอรับเงินพร้อมเอกสารหลักฐานตามแบบที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญากำหนด โดยอาจยื่นด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ ซึ่งรัฐบาลจะนำเงินงบประมาณแผ่นดินมาใช้จ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา แต่อย่างไรก็ตามพบว่า งบประมาณของรัฐในการจ่ายค่าชดเชยดังกล่าวยังไม่เพียงพอกับปริมาณของการยื่นคำขอค่าชดเชย และการเยียวยาหรือชดเชยนั้นจะมีลักษณะแค่เป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อเยียวยาเบื้องต้นเท่านั้น ในขณะที่ราชอาณาจักรสวีเดนมีการจ่ายค่าชดเชยบนพื้นฐานระบบรัฐสวัสดิการที่ให้การเยียวยาอย่างเต็มที่ตามความเสียหายที่บุคคลนั้นได้รับ มิใช่เพียงการสงเคราะห์เบื้องต้น โดยนอกจากการจัดสรรงบประมาณประจำปีของรัฐแล้ว ยังมีการใช้เงินหมุนเวียนจากกองทุนช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Fund) ที่นำเงินค่าปรับจากผู้กระทำผิดที่มีโทษจำคุกมาสนับสนุนการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาด้วย และในการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาประกอบกับผลสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีหน้าที่เกี่ยวข้องับกระบวนการดังกล่าว พบว่าปัจจุบันมีปัญหาในการปฏิบัติงานหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการขอรับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ได้แก่ ปัญหาด้านการประมวลข้อมูลสำหรับกระบวนการส่งต่อและติดตามผลการพิจารณา ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากรในการปฏิบัติงาน ปัญหาด้านการขาดการเยียวยาในรูปแบบอื่นที่มีใช้ตัวเงิน เช่น การเยียวยาทางจิตใจ การช่วยเหลือด้านอาชีพ เป็นต้น ปัญหาด้านกระบวนการแสดงตนเพื่อขอรับเงินภายหลังมีคำวินิจฉัยให้เบิกจ่าย และปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอซึ่งมีผลให้การเบิกจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเป็นไปอย่างล่าช้า

โดยสรุป การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้มีการประมวลผลการศึกษาแง่มุมที่เป็นประโยชน์ของกฎหมายของต่างประเทศมาพิจารณาเปรียบเทียบกระบวนการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาประกอบกับข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถที่จะนำรูปแบบและวิธีการหรือกระบวนการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญามานำเสนอเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของไทยเพื่อความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยและช่วยพัฒนากลไกช่วยเหลือ

และเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เสียหายและจำเลยมีหลักประกันการคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพด้วยการได้รับการชดเชยเยียวยาที่สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

โดยหลักการแล้วกฎหมายนั้นมิใช่ความยุติธรรมพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ก็เช่นกัน การมีกฎหมายดังกล่าวนี้ขึ้นมา ก็เพียงเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การช่วยเหลือเยียวยาประชาชนผู้บริสุทธิ์ อันเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม แต่ด้วยปัจจุบันสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีความผันผวน เปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมอาจนำมาซึ่งผลกระทบต่อการดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา จากการศึกษาถึงข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่ายังมีข้อพิจารณาที่จะต้องนำมาแก้ไขปรับปรุงแนวทางหรือวิธีการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการใช้สิทธิขอรับค่าชดเชยทั้งในส่วนของการกระบวนการที่เกี่ยวข้องตลอดถึงระยะเวลาที่จะได้รับเงินหรือการเยียวยาช่วยเหลือ ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาวิจัยถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของประเทศไทยโดยหยิบยกกฎหมายของต่างประเทศมาพิจารณาเปรียบเทียบ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติที่รวดเร็วเป็นธรรม เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของประเทศไทย ซึ่งจากการศึกษากระบวนการ ตลอดถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขอรับค่าชดเชยจากรัฐของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ผู้วิจัยมีข้อพิจารณาที่เห็นควรให้ดำเนินการพัฒนากระบวนการดังกล่าว ดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.2.1.1 การกระจายอำนาจในการพิจารณาอนุมัติค่าชดเชยให้แก่ฝ่ายเลขานุการฯ กรณีคำขอที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและมีแนวทางการพิจารณาที่ชัดเจนแล้ว

สำหรับการพิจารณาค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายกรณีที่มีแนวทางการพิจารณาที่ชัดเจนแล้ว ควรถ่ายโอนอำนาจในการพิจารณาอนุมัติให้แก่ฝ่ายเลขานุการฯ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ผู้อำนวยการสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพื้นที่ หรือหัวหน้าหน่วยงานอื่นซึ่งเป็นข้าราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้ โดยอาจมีการกำหนดวงเงินที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของบุคคลดังกล่าว และให้ผู้อำนวยการรายงานผลการอนุมัติให้คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายหรือค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาหรือคณะอนุกรรมการฯ ทราบทุกเดือน เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ดุลยพินิจ

ดังกล่าว แต่สำหรับคำขอรับค่าชดเชยที่มีปัญหายุ่งยากซับซ้อนในการพิจารณาหรือเป็นกรณีที่เกิดเงินที่ได้กระจายอำนาจไป ให้เสนอเรื่องต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการเป็นผู้อนุมัติ เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปอย่างรอบคอบ รัดกุม ทั้งนี้ การกระจายอำนาจในการพิจารณาอนุมัติดังกล่าวจะช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาสำหรับคำขอที่ไม่ซับซ้อนซึ่งไม่จำเป็นต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการ นอกจากนี้ ยังช่วยให้การพิจารณาคำขอที่มีความยุ่งยากเป็นไปโดยรวดเร็วยิ่งขึ้นเนื่องจากคณะกรรมการ/คณะอนุกรรมการ มีภาระงานที่ต้องพิจารณาน้อยลง

ทั้งนี้ จำเป็นต้องแก้ไขมาตรา 8 และมาตรา 14/1 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การกระจายอำนาจดังกล่าวบังคับใช้ได้โดยผลของกฎหมาย

5.2.1.2 การพัฒนาระบบการบริหารงบประมาณโดยผลักดันระบบกองทุนเข้ามาช่วยลดภาระงบประมาณแผ่นดินในการจ่ายค่าชดเชย

โดยที่ระบบการจัดสรรงบประมาณโดยตรงจากรัฐมีจำนวนจำกัดในแต่ละปี ตลอดถึงรัฐมีภารกิจด้านอื่น ๆ อีกหลากหลายที่ล้วนต้องบริหารจัดการให้เพียงพอเช่นกัน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบการบริหารงบประมาณในการจ่ายค่าชดเชย โดยการผลักดันระบบกองทุนที่มีรายได้จากหลายช่องทางนอกจากการสนับสนุนงบประมาณแผ่นดิน เพื่อนำมาใช้จ่ายสำหรับเป็นค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ทั้งนี้ ระบบกองทุนดังกล่าวจะสำเร็จผลเป็นรูปธรรมได้ต้องอาศัยการผลักดันในระดับนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้เห็นความสำคัญของการมีระบบกองทุนเข้ามาช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของงบประมาณแผ่นดิน ในการนี้ จำเป็นต้องทำการศึกษาเชิงลึกถึงความเป็นไปได้และความคุ้มค่าระหว่างการนำกองทุนที่มีอยู่แล้ว คือ กองทุนยุติธรรม มาใช้จ่ายในเรื่องนี้อย่างครบวงจรตั้งแต่การชดเชยเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจำเลยในคดีอาญา หรือการจัดตั้งกองทุนเพื่อการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะ โดยการจัดหาแหล่งเงินหมุนเวียนจากช่องทางต่าง ๆ เช่น จากค่าปรับในคดีอาญาของผู้กระทำผิด เงินบริจาคของประชาชน เป็นต้น

นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมระหว่างภาคประชาสังคม ชุมชน และหน่วยงานราชการในการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายอย่างทันท่วงทีและสอดคล้องกับข้อเสนอในการกระจายอำนาจการพิจารณาอนุมัติค่าชดเชยไปตามเขตพื้นที่ต่าง ๆ จึงควรพัฒนาระบบการสำรองจ่ายเงินชดเชยหรือช่วยเหลือในเบื้องต้นให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญากรณีที่เป็นการได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เช่น ค่ารักษาพยาบาลเบื้องต้น ค่าจัดการงานศพ ซึ่งอาจเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่สามารถตั้งงบประมาณสำรองจ่ายให้แก่ประชาชนในพื้นที่หรือชุมชนที่ได้รับความเสียหายในเบื้องต้น และให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพดำเนินการโอนงบประมาณใช้คืนให้

ในภายหลังซึ่งจะเป็นกลไกที่ช่วยเยียวยาผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ในทันที

5.2.1.3 การพัฒนาแนวทางพิจารณาค่าชดเชยสำหรับความเสียหายทางจิตใจให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น

เพื่อการเข้าถึงสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาตามที่พึงจะได้รับอย่างแท้จริง คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาควรร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในรูปแบบสหวิทยาการ เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยาการปรึกษา นักสังคมสงเคราะห์ เพื่อระดมความคิดเห็นและวางแนวทางการให้ค่าชดเชยสำหรับความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าความเสียหายทางจิตใจที่มีสิทธิได้รับค่าชดเชยไม่ต้องสัมพันธ์กับความเสียหายทางร่างกายก็ได้ เนื่องจากหลายกรณีเป็นความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นจริงแก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา แต่มิได้ถึงขั้นมีภาวะเจ็บป่วยทางจิตใจที่ต้องเข้ารับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจ หรือเป็นกรณีที่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาไม่พร้อมเข้ารับการบำบัดรักษาทางจิตใจ ดังนั้น จึงควรกำหนดแนวทางการพิจารณาค่าชดเชยสำหรับความเสียหายทางจิตใจที่เปิดกว้างมากขึ้น โดยไม่จำกัดเฉพาะกรณีที่เป็นความเสียหายชัดเจนต่อจิตใจที่มีหลักฐานทางการแพทย์รับรอง แต่ในขณะเดียวกัน ก็ควรต้องวางเงื่อนไขบางประการมิให้มีการขอค่าชดเชยทางจิตใจที่ไม่สมเหตุสมผลมากเกินไป (floodgate)

5.2.1.4 การบูรณาการด้านการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายในรูปแบบอื่นที่นอกเหนือจากการชดเชยด้วยตัวเงิน

นอกจากการเยียวยาทางการเงินให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาแล้ว การให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะรับรู้ความคืบหน้าในการดำเนินคดีในทุกขั้นตอน สิทธิที่จะมีส่วนร่วมและนำเสนอข้อเท็จจริง หรือให้ข้อเสนอในการบังคับโทษ หรือใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษเพื่อประกอบการพิจารณาของศาล และควรได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย ตลอดถึงการช่วยเหลือในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีใช้ตัวเงิน เช่น การช่วยเหลือด้านอาชีพ ก็นับว่าเป็นสิทธิที่สำคัญสำหรับการช่วยเหลือเยียวยาเพราะเป็นการให้ความสำคัญทางด้านจิตใจแก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในการที่จะมีส่วนร่วมในการที่ได้เห็นผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ การดำเนินการเพิ่มเติมในส่วนที่กล่าวมาในข้างต้นเปรียบเสมือนแนวทางหรือมาตรการสนับสนุนการเยียวยาทางจิตใจให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ ควรกำหนดให้ชุมชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนในการดำเนินการในการชดเชยความเสียหาย เนื่องจากความเสียหายที่เป็นตัวเงินแล้ว สภาพของชุมชนและสังคมจะช่วยเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เพื่อให้การส่งต่อความช่วยเหลือประชาชนจากส่วนราชการหนึ่งไปยังอีกส่วนราชการหนึ่งเป็นไปอย่างราบรื่น เช่น การบูรณาการข้อมูลการช่วยเหลือเยียวยาระหว่างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งมีหน้าที่ช่วยเหลือเยียวยาในรูปแบบอื่นที่มีใช้ตัวเงิน กับสำนักงานการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งดูแลให้ความช่วยเหลือที่เป็นค่าชดเชยด้านตัวเงิน

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

5.2.2.1 การพัฒนาระบบการยื่นคำขอค่าชดเชยผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์

การพัฒนาระบบการยื่นคำขอค่าชดเชยผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์สามารถเป็นทางเลือกให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาในการใช้สิทธิยื่นคำขอรับค่าชดเชยได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยให้แนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ด้วย ทั้งนี้ การออกแบบระบบจำเป็นต้องสามารถยืนยันตัวตนของผู้ยื่นคำขอได้ผ่านทางเลขบัตรประจำตัวประชาชนและรหัสผ่านส่วนตัว โดยเฉพาะในการตรวจสอบสิทธิในการขอรับค่าชดเชย ให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องที่จะประสานข้อมูลระหว่างกัน เอกสารหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของทางราชการ เพื่อมิให้เป็นภาระแก่ประชาชนในการแนบเอกสารหลักฐานประกอบคำขอจำนวนมากเกินจำเป็น ในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างเครื่องมือที่ช่วยลดภาระด้านบุคลากรที่จะต้องรับคำขอและตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ รวมถึงเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ลดต้นทุนด้านงบประมาณรัฐ และลดต้นทุนของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม จึงควรมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการยื่นคำขอและติดตามตรวจสอบคำขอของเจ้าหน้าที่

ทั้งนี้ ในการพัฒนาระบบการยื่นคำขอผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ จำเป็นต้องทบทวนและแก้ไขมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และกฎหมายลำดับรองอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อให้มีบทบัญญัติของกฎหมายที่รองรับการยื่นคำขอของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

5.2.2.2 การเร่งรัดพัฒนาฐานข้อมูลระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้เชื่อมโยงถึงกันได้อย่างครบวงจร

การพัฒนาระบบฐานข้อมูลดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาระบบการยื่นคำขอผ่านทางช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากฐานข้อมูลดังกล่าวเป็นไปเพื่อประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการตรวจสอบสิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยของผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา ดังนั้น จึงเห็นควรเร่งรัดให้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้เชื่อมโยงถึงกันได้อย่างครบวงจร เช่น สำนักงานการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด กรมการปกครอง ตลอดจนหน่วยงานอื่นที่อาจเกี่ยวข้อง เช่น ฐานข้อมูลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ในกรณีที่เป็นการส่งต่อความช่วยเหลือในรูปแบบอื่นที่มีใช้ตัวเงิน เช่น ด้านอาชีพ ด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น)

5.2.2.3 การลดขั้นตอนการแสดงตนในการรับค่าชดเชยของผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา

เพื่อลดภาระของผู้เสียหายหรือประชาชนที่ได้รับอนุมัติค่าชดเชย มิให้ต้องแสดงตนซ้ำอีกครั้งเพื่อยื่นคำขอรับเงิน จึงควรกำหนดให้มีการยื่นคำขอรับค่าชดเชยพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานในการขอรับเงินพร้อมกันไปด้วยตั้งแต่การยื่นเอกสารครั้งแรก และหากมีการพิจารณาอนุมัติให้จ่ายค่าชดเชย ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการเบิกจ่ายเงินให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาโดยไม่ต้องย้อนมาตรวจสอบสิทธิในการรับเงินของผู้นั้นอีก

ทั้งนี้ จะต้องมีการแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ประกอบระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยวิธีการเบิกจ่ายเงิน ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 พ.ศ. 2546 ซึ่งสร้างภาระให้แก่ประชาชนเกินจำเป็นโดยการกำหนดให้มีการแสดงตนอีกครั้งเพื่อยื่นคำขอรับเงิน

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

โดยที่การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการวิจัยกระบวนการขอรับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในภาพกว้าง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเป็นการเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้นในบางประเด็น ดังนี้

1. การแก้ไขพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง
2. การพัฒนาระบบยื่นคำขอรับค่าชดเชยผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์
3. การพัฒนาแนวทางการจ่ายค่าชดเชยสำหรับความเสียหายทางจิตใจให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา
4. การเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญารูปแบบอื่นนอกเหนือจากกรณีการช่วยเหลือทางการเงิน

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยพบว่ามีประเด็นข้อกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิขอรับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งสมควรได้รับการทบทวนความเหมาะสมและแก้ไขปรับปรุงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน อันจะเป็นหนึ่งในปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาระบบการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานอกจากการให้ความสำคัญและผลักดันในระดับนโยบายของฝ่ายบริหาร อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัย รวมถึงกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายกระทรวง หรือระเบียบของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่ามีข้อบกพร่องอื่น ๆ ประการใดอีกหรือไม่ที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิรับค่าชดเชยของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา นอกเหนือจากประเด็นที่ผู้วิจัยนำเสนอ โดยเฉพาะต้องพิจารณาความคุ้มค่าในระยะยาวของบทบัญญัติที่แก้ไขด้วยเมื่อเทียบกับมาตรการอื่นที่อาจสามารถทดแทนได้ ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวสามารถคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของบริบทการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของประเทศ

บรรณานุกรม

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2561. คู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 : สำหรับเจ้าหน้าที่. (Online) <http://www.rlpd.go.th>, ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561.

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2561. คู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 : สำหรับพนักงานผู้มีหน้าที่ปล่อยตัว. (Online) <http://www.rlpd.go.th>, ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561.

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2561. คู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 : สำหรับพนักงานสอบสวน. (Online) <http://www.rlpd.go.th>, ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561.

คณิต ณ นคร, 2546: 122. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ: 2546.

จักรินทร์ โกเมศ, 2554. ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายลักษณะละเมิด. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นพพร วิวัฒนาภรณ์, 2555. ปัญหาการเข้าถึงสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา. ผลงานส่วนบุคคล หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 10. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

พรทิพย์ สุทธิอรธศิลป์, 2557. ค่าเสียหายทางจิตใจ : ศึกษากฎหมายลักษณะละเมิดของอังกฤษและเยอรมัน เปรียบเทียบกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย. ผลงานส่วนบุคคล หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 13. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2555. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง. (Online) <http://www.stou.ac.th/law2UploadedFile>, ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561

วีระชน สว่างเพราะ, 2553. การจัดเก็บภาษีในประเทศสวีเดน. (Online) <http://ostervangsvagen.blogspot.se/2018/01/taxation-in-sweden.html>, ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561.

สมาน รังสิโยภักดิ์ และสุธี สุทธิสมบูรณ์, 2523. หลักการบริหารเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักงานสวัสดิการ ก.พ.

สมพงษ์ เกษมสิน, 2514: 20-25. การบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุดสงวน สุธีสร, 2543. เหยื่ออาชญากรรม. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, วรรณพร เตชะโกศิยวณิช, ทองใหญ่ อัยยะวรากุล, อัญชิษฐา สุริยวรรณพันธ์และสุภาภรณ์ คำศิริ, 2559: 27-29. โครงการศึกษาแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะและครบวงจร : กรณีศึกษาประเทศสวีเดน. รายงานฉบับสมบูรณ์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม: 2559.

ศูนย์สิทธิมนุษยชน, มปป. หลักการและพื้นฐานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. (Online) www.humanrightscenter.go.th, ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561.

เอี่ยมพร พิชัยสนธิ์, 2553. เศรษฐกิจทางเลือกกว่าด้วยรัฐสวัสดิการ. (Online) <http://jirawut2014.blogspot.com/2017/04/blog-post.html>, ค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2561.

ภาคผนวก

ชุดที่ 1

แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา
กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
เรื่อง การพัฒนาแนวทางการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1) ตำแหน่งปัจจุบัน

.....

2) ระยะเวลาในการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

..... ปี ..... เดือน

ส่วนที่ 2 การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

2.1 กระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา
ของประเทศไทย

[illegible]

3

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ชุดที่ 2

แบบสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา
กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
เรื่อง การพัฒนาแนวทางการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1) ตำแหน่งปัจจุบัน

.....

2) ระยะเวลาในการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

..... ปี ..... เดือน

2

[illegible]

(ขั้นตอนการพิจารณาคำขอ - ขั้นตอนการจ่ายเงิน)

[illegible]

This image shows a full page of a document template designed for handwriting practice or general writing. It consists of a series of evenly spaced, horizontal dashed lines running across the entire width of the page. The background is plain white, and there are no margins, headers, footers, or other markings present.

ชุดที่ 3

แบบสัมภาษณ์ พนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด
เรื่อง การพัฒนาแนวทางการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1) ตำแหน่งปัจจุบัน

.....

2) ระยะเวลาในการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

..... ปี ..... เดือน

ส่วนที่ 2 การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

2.1 กระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (ขั้นตอนการยื่นคำขอ)

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It features ten sets of horizontal dashed lines spaced evenly down the page, providing a guide for letter height and placement. The background is plain white, and there are no other markings or text present.

#####

.....

[illegible]

.....

=====

```
#####
```

• • • • •

.....

```
#####
```

.....

.....

.....

*****

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of ten sets of horizontal dashed lines spaced evenly down the page, providing a guide for letter height and placement. The background is plain white, and there are no other markings or text present.

ชุดที่ 4

แบบสัมภาษณ์ พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธร

เรื่อง การพัฒนาแนวทางการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1) ตำแหน่งปัจจุบัน

.....

2) ระยะเวลาในการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

..... ปี ..... เดือน

ส่วนที่ 2 การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

2.1 กระบวนการขอรับค่าชดเชยจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (ขั้นตอนการยื่นคำขอ)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins or other markings on the paper.

[illegible]

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ – สกุล	นายสราวุธ โกมลภิส
วัน เดือน ปีเกิด	18 สิงหาคม 2516
ภูมิลำเนา	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ศศ.บ. (สื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ตำแหน่งหน้าที่การทำงานปัจจุบัน	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ สำนักพัฒนาบุคลากรกระทรวงยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
2. ชื่อ – สกุล	นางสาวอรพิน ทองมาก
วัน เดือน ปีเกิด	23 พฤษภาคม 2522
ภูมิลำเนา	จังหวัดพัทลุง
ประวัติการศึกษา	ร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ตำแหน่งหน้าที่การทำงานปัจจุบัน	พนักงานคุมประพฤติชำนาญการ สำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 9 กรมคุมประพฤติ
3. ชื่อ – สกุล	นายเมธวิน ขำหาญ
วัน เดือน ปีเกิด	27 มกราคม 2534
ภูมิลำเนา	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ศศ.ม. (รัฐศาสตร์) สาขาวิชาบริหารงานยุติธรรมและความปลอดภัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่งหน้าที่การทำงานปัจจุบัน	นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ สำนักงานเลขาธิการกรม สำนักงานกิจการยุติธรรม

4. ชื่อ - สกุล

สืบตำรวจโท มนตรี แดงศรี

วัน เดือน ปีเกิด

12 มิถุนายน 2517

ភូមិតាំណោ

จังหวัดชลบุรี

ประวัติการศึกษา

น.ม. (กฎหมายเพื่อการพัฒนา)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตำแหน่งหน้าที่การทำงานปัจจุบัน

ผู้อำนวยการนิติการ

สำนักบริหารกลาง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

5. ชื่อ - สกุล

นางสาวกนกวรรณ ศรีเก็น

วัน เดือน ปีเกิด

15 เมษายน 2517

ភូមិតាំណោ

จังหวัดนนทบุรี

ประวัติการศึกษา

ร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตำแหน่งหน้าที่การทำงานปัจจุบัน

นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการพิเศษ

สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้

สำนักงานศาลยุติธรรม

6. ឯក - ឥណ្ឌ

นางภคินันท์ ภูคกงั่ว

วัน เดือน ปีเกิด

5 กุมภาพันธ์ 2522

ភូមិគំរំ

จังหวัดชัยนาท

ประวัติการศึกษา

น.ม. (อาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่งหน้าที่การทำงานปัจจุบัน

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

กองแผนงาน กรมที่ดิน

7. ชื่อ - สกุล	นายพนิต บุญชะม้อย
วัน เดือน ปีเกิด	26 พฤษภาคม 2501
ภูมิลำเนา	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	น.ม. (กฎหมายเพื่อการพัฒนา) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ตำแหน่งหน้าที่การทำงานปัจจุบัน	ทนายความ สภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

8. ชื่อ - สกุล	นางสาวศุจิตา อัจฉนาภิตติ
วัน เดือน ปีเกิด	29 มกราคม 2526
ภูมิลำเนา	จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	น.ม. (กฎหมายมหาชนทั่วไป) มหาวิทยาลัยปารีส 1 ประเทศฝรั่งเศส
ตำแหน่งหน้าที่การทำงานปัจจุบัน	นิติกรชำนาญการ สำนักมาตรฐานวินัย สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน